

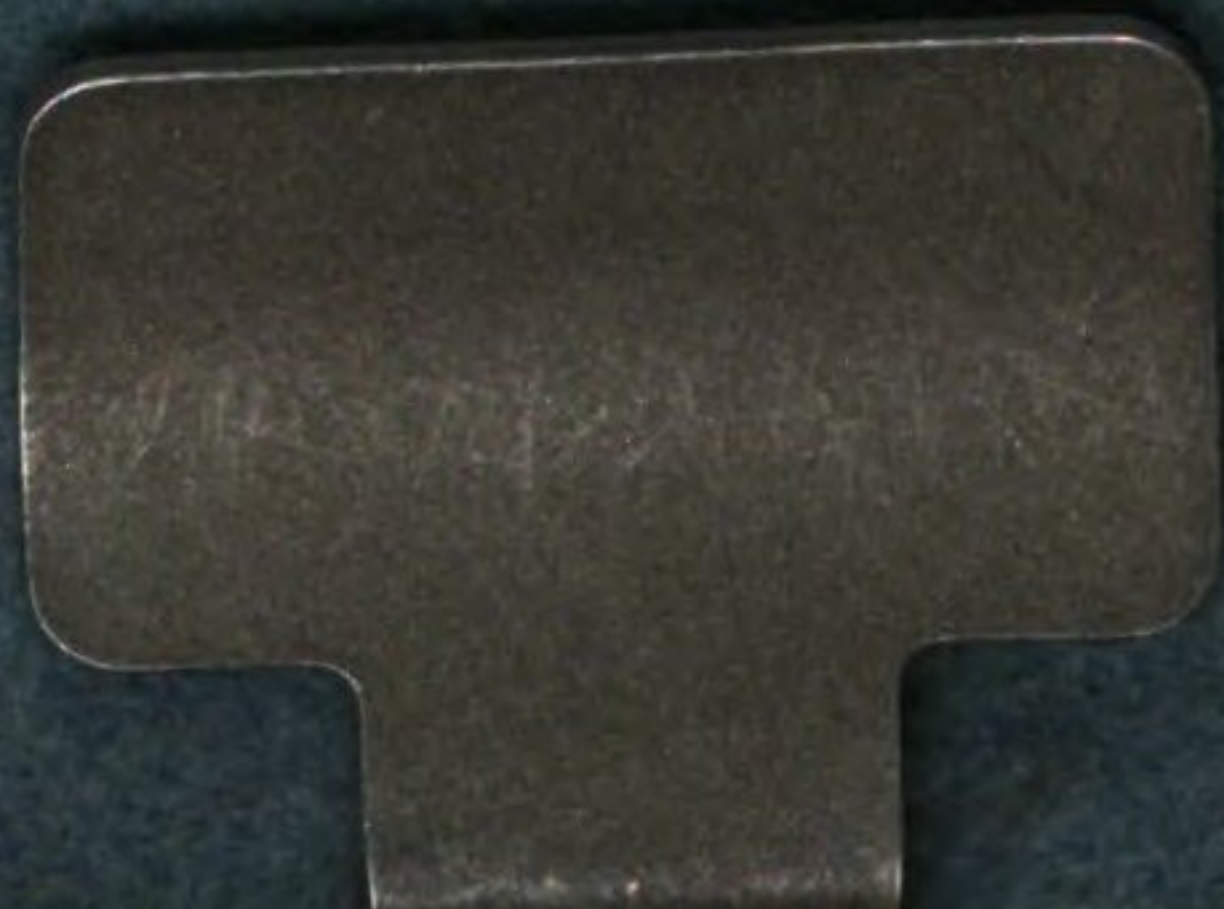
Biogr.

850

H L N 59

Bingh 850

MEMORIAM
JEREMIAE JACOBI
OBERLINI
AEQUALIBUS POSTERISQUE
COMMENDAT
ACADEMIA ARGENTORATENSIS.

ACADEMIAE NOMINE
SCRIPSIT COLLEGA
JOHANNES SCHWEIGHAEUSER
INSTITUTO IMPERIALI FRANCICO ADSCRIPTUS.

ARGENTORATI,
Excudebat JOH. HENR. HEITZ, Acad. Typogr.
MDCCCVI.

JEREMIAS JACOBUS OBERLIN

IN ACAD. ARGENT. PROF. PUBL.

INSTITUTI IMPERIALIS FRANCICI

COMPLURIUMQUE SOCIETATUM

ERUDITARUM SODALIS

SENATUS MUNICIP. ARGENT. MEMBRUM

BIBLIOTHECIS PUBLICIS PRAEFECTUS

GYMNASII ARGENT. GYMNASIARCHA.

NATUS ARGENTORATI MDCCXXXV.

DENATUS ANNO MDCCCVI.

GRAVISSIMUM nuperrime vulnus et Academia et Civitas omnino Argentoratensis et universa literarum Respublica luctuoso casu accepit, qui Virum longe doctissimum, Civem optimum, conjunctissimum Collegam, OBERLINUM nostrum, nobis eripuit. Cujus viri memoriam, qua par est in defunctum pietate, aequalibus et posteris commendaturi, non eo sumus redacti, ut ad fucata verborum lenocinia, aut ad rerum gestarum artificiosam quamdam amplificationem (quod subinde usu venit illustrium etiam virorum elogia scribentibus) sit confugiendum, quo id quod volumus consequamur. Nuda et simplex, succinctaque, quatenus per copiam rerum licuerit, vitae enarratio Oberlini, ad commendandas quae in eo fuere virtutes, insigniendaque multiplicia viri optimi merita, haud minus fortasse valebit, quam Encomium de professo ambitiosius scriptum; quod ipsum genus etiam ingenio moribusque simplicissimi viri candidissimique ne conveniens quidem admodum erat futurum.

JEREMIAS JACOBUS OBERLINUS *) natus Argentorati anno superioris seculi xxxv. die vii. Augusti, patre Johanne Georgio, in Gymnasio patrio ludi literarii Magistro; matre Mar. Magd. Felzia, viri quondam apud nos celebris filia, Joh. Henr. Felzii, Jurisconsulti et in Universitate Argentoratensi Professoris.

Absoluto primo studiorum cursu, Gymnasio exemptus, priusquam Academicorum doctorum scholas adiret, cupide arripuit prudens juvenis oblatam sibi tum maxime opportunitatem montem Bellicardum se conferendi, ibique Gallici sermonis usum, cujus ne elementa quidem illis temporibus in gymnasio nostrate docebantur, mature contrahendi: quae res deinde per totum vitae cursum magno ei fuit adjumento. Nam quum vernacula esset Germanica lingua, hic primus ei aditus fuit quo id est consecutus, ut non solum in familiari hominum consortio Gallice percommode loqueretur, verum etiam sicubi publice esset dicendum, aut si quid scripto mandandum, Gallicum stylum et facile et perapte tractaret.

In patriam reversus, ut erat ingenio et ad percipiendum facili, et bonarum omne genus literarum

*) OBERLIN vernaculo sermone familiae nomen est: latinam terminationem, in scriptis Romanorum lingua editis, adjicere vir doctus consueverat.

artiumque addiscendarum mirifice avido , sic et in Professorum Academicorum subselliis , et privatâ domi industriâ , cum in pernoscendis Latii et Graeciae et Orientis linguis , tum in historicis , in philosophicis , in mathematicis , in physicis scientiis , in omni denique humaniorum literarum circulo , assiduam operam posuit.

Theologorum dehinc etiam scholas secutus est ; non quod Ordini ecclesiastico sese dicare constitueret , sed eo maxime consilio , quo et ecclesiasticae historiae , et Divinarum in primis scripturarum , et fidei formulae , morumque doctrinae , sacro de fonte derivatae , penitiolem quamdam caperet notitiam. Naque ex hujus ordinis scholis , praeter multiplicem rerum cognitionem scitu utilissimarum , illud retulisse Oberlinum novimus , quod sane optandum est ut eis saltem cunctis usu veniat , qui eisdem studiis totos se tradere profitentur ; ut religionis Christianae solida cognitione imbutus animus per reliquum omnem vitae cursum nunquam vel eorum calumniis labefactaretur , qui religionem omnem divinitus patefactam prae fracte spernunt ridentque , vel voluptatum aliorumque vitiorum illecebris , quibus capi vulgo solet juvenilis levitas , a virtutis Christianae sinceraeque pietatis via , quam ab ineunte aetate ingressus erat , averti se pateretur. Sed pulcre intelligens , satis magnum ac fere etiam nimium esse numerum adolescentium ,

qui per ea tempora apud nos ministerio ecclesiae sese dicarent, contra perraros esse hos, qui in aliis quibusdam studiis, ad elegantiores maxime quas vocamus literas artesque spectantibus, notabiliorem aliquam ponerent operam; quae tamen studia et per se magnam multiplicemque haberent utilitatem, et ad ornandam commendandamque ac mediae veluti vitae hominum insinuandam reliquarum quarumlibet scientiarum cognitionem valerent; haec reputans etiam tunc juvenis Oberlinus, mature consilium ceperat huic quod diximus studiorum generi ita incumbendi, ut in una et altera illorum parte, qua tulisset temporum ratio, Civitati et Academiae patriae operam olim suam commodare posset, et docendo alios quae ipse didicisset, publicae consulere utilitati. Eoque magis et recte et prudenter se facturum merito judicavit, si in illa studia ab nostris hominibus propemodum deserta totus incumberet, quod et ingenium ad eadem in primis habile a natura sibi datum, et innato quodam et incredibili ardore ad ea ipsa se trahi sentiret.

Itaque, juxta cum philosophiae studio, numquam seposito, optimos praesertim quosque Graecos Romanosque auctores diurna nocturnaue versare manu; universae Antiquitatis cognitioni operam dare, cum priscae illius et a nostro aevo remotioris, tum hujus, quae, quo propior est nostris temporibus, eo majus frequenter momentum confert ad judi-

canda plurima ex his quae etiam nunc in vita hominum obtinent; monumenta omnia, quae sive ex elegantioris artis operibus superessent, sive ad illustrandam ingeniorum aut morum cujusque populi historiam quoquo modo valerent, studiose scrutari; linguas et dialectos, quoad fieri posset, omnium populorum addiscere, quorum vel ex prisco aevo superessent artis aut ingenii monumenta, vel qui nostra aetate ingenii et scientiarum laude florerent; denique libros quoscumque, quibus aliquid earum rerum contineri illustrarique videbatur, quarum cognoscendarum cupiditate Oberlinus flagrabat, curiose pervestigare, in suosque usus excerpere: nec vero in his ita versari, ut in nuda et sicca rerum quarumque per se subsisteret cognitione, aut ut solam voluptatem sectaretur, quam ex cognoscendo capit hominis studiosi luxurians ingenium: linguarum notitiam ad rerum maxime cognitionem referre; priscarum fabularum traditiones, triste per se studium confusumque chaos, eo dirigere, ut ex illarum cognitione priscae artis opera, quae ad nostram aetatem pervenerunt, et ingenii monumenta poëtarum illustrentur; in cognoscendis ipsis priscae artis monumentis ad cujusque artis notandam originem, progressionem, declinationem, animum advertere, et omnino ad illustrandam humani ingenii historiam omnia referre; elegantiorum ex quolibet aevo monumentorum studio sensum pulcri

acuere, et verum artis gustum et quasi tactum sibi formare; in monumentorum quorumlibet studio notare, quid sit quod ex veterum artificum vel operibus vel conatibus commodi capi possit ad easdem artes quibus claruere veteres, aut alias quae cum his cognatione quadam conjunctae sunt, nostra aetate perficiendas; medii aevi monumenta cujuscumque generis cum ad illustrandam eorumdem et subsequentium temporum historiam referre, tum ad explicanda vel publica civitatum vel privata hominum jura, et ad quaestiones dubitationesque, quae nostra etiamnum aetate frequentes sive de publicis sive de privatis cujusque commodis incidere solent, judicandas; omnem omnino scientiae acquisitae adparatum qualibet occasione in usum hominum, quibuscum viveret, aut quicumque ad ipsum sese adplicarent, convertere; denique, quibus instructus ipse esset notitiis, easdem alios discendi cupidos ex professo docere, quo latius atque uberius fructus earum propagaretur: haec, et id genus alia, quae per omnem vitae cursum exercentem Oberlinum viderunt omnes, eadem jam ab ineunte adolescentia meditantem agentemque partim vidimus ipsi, partim satis exploratum habemus. Quo de consilio in Programmate ad orationem inauguralem invitante, cum munus Professoris ordinarii in Academia nostra capesseret, *) his

*) Proscriptum quidem erat Programma ab Hermanno

verbis modeste ipse perscripsit : *Rimandis Philosophorum placitis , linguarum veterum cum quibusdam hodiernis investigando consensui , tractandis elegantioribus litteris , scrutandis antiquorum temporum monumentis , excutiendis diplomatibus , totum me dicare constitui ; idque eo fine , ut in aliquo horum studiorum genere , si fors ita ferret olim , animum defigerem , proque virili parte in juniores aliquid emolumenti inde derivarem.*

Plurima ex eo genere , quod prae caeteris coluit Oberlinus , privata meditatione pertinacique studio addiscenda ei fuere : ad nonnulla opportune praeclaros nactus erat Praeceptores. Ad Latini quidem sermonis exquisitiorem cognitionem , et ad legenda cum fructu monumenta ingenii , quibus Romani scriptores et poëtae praesertim inclaruere , saepe audivimus praedicantem quantum esset , quod cum e scholis tum ex privata consuetudine *Rangii* profecisset , primarii olim apud nos eo in genere viri , sed praematura morte breve post tempus Academiae erepti.

Graecarum et Hebraearum literarum praeceptorem *Schererum* habuerat , nonnisi quidem grammaticum fere hominem , sed cujus tamen industriam

olim nostro , Universitatis per id tempus Rectore , anno MDCCLXXXII : sed inserta Oberlini vita , propriis ipsius verbis conscripta.

fidemque in explicandis inculcandisque priscarum Orientis linguarum praeceptis et ipse Oberlinus laudare consueverat, et grati recolunt discipuli omnes, quibus quidem voluntas studiumque non defuerat ea addiscendi quae in illius scholis satis commode disci potuerunt. Eodem Scherero praeside disputationem academicam *De Ἐνταφιασμῷ, sive Veterum ritu condiendi mortuos*, proprio Marte conscriptam, pro obtinenda secunda laurea philosophica anno MDCCLVIII. juvenis Oberlinus noster publice defenderat. Sed prae caeteris animum illius adverterant totumque ceperant *Schoepfli*ni scholae, ipsiusque immortalis viri, cum ad excitanda tum quovis modo juvanda juvenum discendi cupidorum ingenia, mirifice comparata comitas cum summa gravitate conjuncta. Ab hujus igitur ore non modo pependerat, Universam humani generis Historiam, et Imperiorum regnorumque Europae fata enarrantis; verum etiam brevi, et docilitatem ingenii et discendi ardorem et morum probitatem singulariter eidem adprobans, ita se in benevolentiam viri illustris insinuavit, ut et bibliothecae thesauros, optimis quibusque libris ad humaniores literas spectantibus instructissimos, et scrinia pretiosis ex omni antiquitate collectis monumentis onusta, juveni Oberlino Schoepflinus recluderet, data potestate quoties vellet qualibet diei hora quoscumque cuperet libros evolvendi suosque in usus

excerpendi , aut in nummario , in larario , in vasario , in marmorario , quaecumque vellet vetera monumenta per otium contemplandi , et curatius subtiliusque scrutandi. Qua sibi factâ potestate ut nihil optabilius sitienti talia Oberlino potuerat accidere , sic facile intelligitur , quanta cum cupiditate , quanta cum industria usus sit tam singulari opportunitate. Quantum inde profecerit , omnis reliquae vitae actio declaravit. Illud commodum fuerit hoc statim loco commemorare , et suos in universae Antiquitatis cognitione profectus , et summam in rebus omnibus sibi creditis fidem , Schoepflino ita probasse Oberlinum , ut vir ille , cum aliis scriptis , tum *Alsatiâ illustratâ* longe clarissimus , cujus ad eruditionis famam magnus numerus florentissimorum juvenum cunctis ex Europae partibus confluere solebat , plurimos ex eisdem juvenibus in Oberlini traderet disciplinam , eidemque , juveni etiam tum ipsi , et monumentorum musei sui permetteret descriptionem , et *Alsaciae illustratae* quartum volumen , *Literatam* exhibiturum *Alsatiam* , proprio studio elaborandum commendaret. *)

*) In Praefatione *Museo Schoepflini* praefixa , anno MDCCLXXIII. mense Martio conscripta , professus est Oberlinus , decimo ante anno *Alsatiam literatam* in lucem edendam sibi a Schoepflino demandatam esse , jamque tum sibi ab illo traditum Adparatum ad id argumentum spectantem.

Tali ingenio praeditus Oberlinus, tanto discendi ardore flagrans, tamque insigni jam doctrinae copia instructus, si opportunitatem maturius esset nactus *exterarum regiones visendi*, et celeberrima cujusque aevi monumenta, quae ad nostram aetatem pervenerunt, suis oculis lustrandi, bibliothecarum, museorum, tabulariorum recondita scrinia perquirendi, cum viris quaque in terra eruditionis laude clarissimis notitiam coram contrahendi; quam cupide putamus eam fuisse arrepturum, quantum fructum inde domum reportaturum? Sed id quidem non erat ei in fatis. *Peregrinandi studio et longinquas visundi terras, moresque hominum lustrandi*, (sic de se ipse in praedicto programme praedicavit) *ab ineunte quidem aetate flagravi: ast obstitit dein munerum, studiorum, et rei familiaris ratio, easque nexuit moras, ut nonnisi sero desiderii istis ex parte saltem satisfacere licuerit.*

Minores quidem subinde *excursiones* quasdam *in vicinas Alsaciae regiones* instituerat; aliâs visendis viris rebusque memorabilibus, quibus Caroli-ruha, Manhemium, Heidelberga, Francofurtum claret; aliâs pervestigandis thesauris intentus, quos Abbatiae S. Benedicti, Senonensis, aliaque in finitima Lotharingia sitae, reconditos habebant; aliâs Friburgensem in Brisgovia Academiam visitans, et Sylvae Nigrae Abbatias, cum eruditionis laude Antistitum et singulorum quorundam conventualium,

tum multiplicium literariorum cimeliorum et medii aevi monumentorum nomine nobilitatas. Sed anno demum MDCCLXXVI. quum jam quadragesimum egressus esset aetatis annum, *ut per maximam Galliae partem* (ipsius rursus Oberlini maxime verbis utimur) *circumferre oculos liceret, patronorum munificentia effectum est, publicis sumtibus conatus* viri fortunae donis destituti *sustentantium*. Illam igitur peregrinationem vir eis quae diximus studiis imbutus, et ad omnia eruditis oculis spectanda bene praeparatus, ita instituit, ut, directo primum versus meridionales Galliae partes itinere, per Vesontionem, Divionem, Lugdunum, Viennam, Carpentoractam, Aquas Sextias, Massiliam contenderet: quarum civitatum nullam reliquit, quin et in ipsis et in earum vicinia, salutatis viris quicumque vel eruditionis laude vel aliorum in rem publicam aut literariam meritorum nomine clarescerent, singulari curâ cuncta pervestigasset, quae vel cujuslibet ingenui et eruditi hominis advertere animum debent, quaeve sigillatim ad earum scientiarum ambitum, quibus ille prae caeteris studebat, quocumque modo visae essent pertinere. *) Massiliâ dein per

*) Notabilia quaedam hujus itineris momenta paulo enucleatius ipse itinerator in *Programmate* saepius jam laudato exposuit: uberius vero etiam sua in eodem cursu observata cum publico communicaverat in scripto quodam, quod per id tempus singulis hebdomatibus

Arelaten , Nemausum , Montem Pessulanum , et Tolosam , Burdegalam se contulit. Qua in itineris parte cum eo consilio , quod in universa hac peregrinatione maxime secutus est itinerator , aliud insuper conjunxit. Scilicet , quum paucis ante annis , occasione quaestionis ab Academia tunc regia Inscriptionum de variis hominum molimini- bus jungendorum marium fluminumque propositae , ipse domi multum studii in perquirendo illo argu- mento posuisset , atque etiam nuper fructum illius laboris dissertationibus quibusdam academicis in publicum edidisset , mirifica quadam cupiditate erat incensus suis oculis inspiciendi lustrandique illius potissimum ex eodem genere operis , quod in Gallia meridionali maxime mirandum stupendumque , pa- trum nostrorum aetate perfectum , et ad hunc diem integrum servatum , conspicitur. Quo de opere , de singularique voluptate , quam ex illius specta- culo percepisset , quum saepius deinde praedican- tem ac velut entusiasmo quodam adflatum verba facientem audiverimus ; lubet hic ipsius peregrina- toris verba subjicere , quibus eâdem de re in Pro- grammate , quod diximus , usus est. *Fossam Occi- taniae* , inquit , *inter orbis miracula reponendam* ,

Germanico sermone , titulo *Bürgerfreund* , (quasi *Politophilum* dices) Argentorati edebatur ; itemque in Schloezeri viri clarissimi Commercio literario. *Schloe- zers neuer Briefwechsel* , T. IV. et V.

sollicitâ curâ lustraturus, caput ejus et in mare exitum Cettae, cataractam rotundam Agathae vidi, cursoriam navem conscendi, qua Tolosam usque vectus, fossae opera, pontem Libronis, Biterrenses cataractas, frequentesque aquas per aërem quasi ductas, pontes aptissimos, castellum aquae vel lacum potius ex longinquo corrivatum, qui apud S. Ferreolum undas fossae suppeditat, lustravi. Ista omnia qui non miretur, qui non stupeat, truncus stipesque fuerit necesse est; neque possum quin gratam sedulitatis eximiae, qua fossae qui praesunt scitissimi Viri me excepere, et singula coram ostensa explicavere, memoriam profitear.

In universo autem per meridionalem Galliam itinere, singulare etiam studium in eo posuit, ut varia linguae idiomata et dialectos, quae in variis provinciis vulgo obtinent, cum inter se mutuo conferret, tum vero partim cum eo Gallofrancorum sermone, qui hodie apud cultiores homines in universum obtinet, partim cum veteris Romanae aut aliarum linguarum fonte, unde provinciales illae dialecti, quibus utitur vulgus, derivatae viderentur: quo consilio magnam etiam librorum copiam, vernaculo provinciae Narbonensis et Occitaniae sermone scriptorum, sibi comparavit. Nempe in eandem partem jam olim intentus, anno superiore de vulgari Gallicae linguae idiomate in Alsaciae et Lotharingiae confinibus usitato libellum ipse con-

scripserat; de quo paulo post erit dicendi locus. Burdegalâ tandem, nullâ amplius medio in itinere interpositâ morâ, Parisios properavit; ibique et lustrandis bibliothecarum museorumque thesauris, quos largâ copiâ magnificoque adparatu offerebat imperii Francici caput, et ineundâ notitiâ cum primariis viris quibus illa aetas superbiebat, eruditam qua ardebat sitim plenis haustibus explevit.

Sed regrediendum est paulisper ad ea vitae tempora, quae peregrinationem modo commemoratam antecessere; ut, quibus vel publicorum munerum officiis, vel privatis domi laboribus, vel ingenii et eruditae industriae monumentis scripto consignandis, proximum maxime decennium Oberlinus exegerit, exponamus. Ac *publica* quidem *munera*, quamvis mature in eum conferri coepta, tamen per illud temporis spatium, de quo nunc nobis agitur, parum utique splendoris habuere. Vicesimo aetatis anno, qui fuit superioris seculi quinquagesimus quintus, optimo patri in regenda ima *Gymnasii* nostratis classe, cui ille praeerat, Academici Senatus decreto *Collaborator* datus erat. Quod ille quidem munus (ut saepe audivimus profitentem) invitus susceperat; non quod aut laboris fugeret molestiam, aut ingenio esset minus habili ad adcommodandum se tironum ad captum, aut quin esset ea morum facilitate, quae ad conciliandos demulcendosque puero-

rum animos inprimis valeret : sed quod generoso animo juvenis, jam tum altiora meditans, muneris illius officiis praereptum sibi tempus existimaret, quod uberiore cum fructu in earum scientiarum studiis, ad quas toto jam tunc animo ferebatur, collocare posset. At nimirum bene cupientes juveni Oberlino patres Academici, quum et ingenium ejus tam ad docendum quam ad discendum perquam idoneum, et rem angustam domi paternae nossent, collato isto munere modicos quidem, sed certos tamen redditus quosdam adolescenti voluerant conciliare, quibus adjutus reliquis suis studiis ad majora tendentibus citra rei domesticae sollicitudinem posset incumbere. Quorum ille obsequens voluntati, munus susceptum per quindecim annos eodem tenore gessit; donec anno MDCCLXX. patri fati functo in munus *Praeceptoris ordinarii* successit, et biennio post ex septima Gymnasii classe in quintam est promotus, quam et ipsam rursus per sex annos rexit. Atque haec ille scholastica munera ea fide eaque industria administravit, ut, quamvis parum convenire viderentur cum reliquis adolescentis studiis, cum eisque occupationibus quibus mox per idem tempus implicitus est; tamen, qui illum pueris, atque immo puerulis, prima latini sermonis elementa tradentem vidisses, hominem putasses te videre, qui in hoc grammaticae artis vestibulo totus habitaret, qui ad hoc genus scholasticae institutionis

non modo mirifice esset idoneus, sed huic unice intentus, ad nihil majus, nihil altius erectum animum in pectore gereret. Eundem si domi in museo cerneret, sive libris suis incumbentem, sive doctum aliquod scriptum elucubrantem, sive studiosis adolescentibus ab ipsius ore pendentibus cinctum, fieri non posse jurares, ut idem vir bonam cujusque diei partem erudiendis parvulis homuncionibus impendat.

Namque in haec ipsa tempora, quibus magnam cujusque diei partem in gymnasii pulvere exigere cogebatur, incidit id quod supra commemoravimus, *privatae Oberlini disciplinae* frequentes a Schoepflino *traditos esse juvenes*, qui nobili stirpe editi, et magnis olim rebus ipsi destinati, cunctis ex Europae partibus studiorum caussa Argentoratum confluebant. Hos igitur Oberlinus privatis scholis partim ad publicas Professorum lectiones praeparabat, partim quae in publicis praelectionibus audivissent cum eisdem repetebat, partim ad varias alias scientias artesque, et in his nonnullas, quas nemo ante illum in Academia nostra docuerat, instituebat. Itaque alios in legendis Romanis auctoribus, cum prosaïcis, tum poëtis, exercebat; alios universam generis humani historiam docebat: aliis in scholis Romanas maxime antiquitates, ritusque principis orbis terrarum populi explicabat; aliis totum Orbem antiquum ita perlustrabat, ut, quae in quaque re-

gione ad hunc diem superessent vel olim reperta essent vetustatis monumenta, ea notaret explicaretque, et propositis ante oculos cum Schoepfliniani musei cimeliis, tum aliorum monumentorum iconibus illustraret. Aliis rursus scholis per eadem tempora Literariam omnem Historiam pertractabat: alios Heraldicam docebat artem: aliis Diplomaticae artis non modo praecepta tradebat, sed, si qui se arte vetera diplomata legendi recteque interpretandi penitus imbuere vellent, his etiam amplam in qua se exercerent materiam suppeditabat.

Neque vero intra has ipsas, quas adhuc commemoravimus scholas, exterorum maxime juvenum causâ institutas, se continuit Oberlini industria. Prodesse nostratibus quoque, et iis quidem quam plurimis, cupiens, impetratâ ab Ordine philosophico potestate, *publicas* etiam *scholas*, quibus copiosior simul auditorum numerus posset interesse, Academicæ juventuti aperuit. Quibus in scholis, inde ab anno MDCCLXIII. primum Romanorum auctorum scriptis interpretandis, fundamentis styli cultioris explicandis, in usu latini sermonis exercendis juvenibus, populi Romani institutis ritibusque enarrandis, quoquo modo posset commodis auditorum non destitit consulere. Auctâque deinde et amplificatâ publicarum praelectionum instituendarum potestate, quum anno MDCCLXX. a senatu academico *Adjunctus Ordinis philosophici* esset nominatus, non

solum eodem tenore scholas quas diximus continuavit, verum etiam alias disciplinas, quas adhuc non nisi privatim docuerat, Literariam omnem historiam, Orbem antiquum monumentis suis illustratum, Heraldicam et Diplomaticam artem, publice docere instituit.

Jam quoniam qui scientias eas artesque, quarum studio ille claruit, non solum ingenio complecti, verum etiam alios cum fructu vellet docere, eum necesse erat multo et sumtuoso cum librorum, tum aliarum rerum monumentorumque adparatu esse instructum; maximum utique atque primarium momentum in hanc partem Oberlino conferebat bibliothecae museique Schoepfliniani usura liberalissime concessa. Sed quum Academiae etiam bibliotheca publica plurimo instructa esset librorum adparatu, ad partem haud infimam earum literarum, quae illi maxime curae erant, spectantium; etiam hujus quidem bibliothecae aditus ususque eidem patebat, verum tamen viro librorum helluoni, et quidquid ad rem literariam pertinet avide sitiendi, exoptabilius nihil accidere potuerat, quam ut ejusdem *Academicae* quam diximus *Bibliothecae* jam inde ab anno MDCCLXIII. ipse *Custos* constitueretur. Quod ille munus primum quidem *Lorenzii* auspiciis, Eloquentiae et Historiarum professoris publici, gessit; aliquanto post vero eidem volenti petentique ea conditione collega datus est, ut rem omnem paene solus admi-

nistraret. Qui quantâ fide, quantâ industriâ eam administraverit provinciam, quantum per Oberlini curam Bibliotheca Academica et opibus aucta sit, et apta dispositione usibus studiosorum multo adcommodatior facta, quantâ item ille facilitate desideriiis commodisque eorum, qui ex librorum usu proficere cuperent, numquam non quoad posset satisfecerit, nil adtinet dicere; norunt omnes, et grata mente recolunt, qui vel qualis olim fuerit bibliothecae status meminerunt, vel sub Oberlini administratione subinde eam visitorunt; maximeque hi, quibus cordi fuerat ut ex ipsis bibliothecae thesauris proficerent, et librorum usurâ suis in studiis juvarentur.

Ad eam porro opportunitatem, quam Oberlino suis excolendis studiis et in usum auditorum convertendis offerebat bibliothecae Academiae custodia, accedebat alia non minor, atque prorsus singularis; quod post Schoepflini obitum librorum et monumentorum cujusque generis ab illo collectorum universus adparatus, quem ille Civitati Argentorateni publicos in usus legaverat, magistratus patrii decreto cum Academica bibliotheca ita fuerit conjunctus, ut in contigua aedium parte omnis iste adparatus collocaretur. Quo facto, quamvis propria bibliothecae illius museique cura *Kochio*, viro illustri, quem hodieque collegam salutare nobis licet, esset demandata, tamen pro intima familiaritate et

rerum omnium conjunctione, quae Oberlino cum illo intercedebat, totus iste Schoepflinianus adparatus, non minus quam academicus, Oberlino, quoties vellet, ad manus in promptuque erat: qua ex re quantum commodi et ipse et hi, qui ejus institutione utebantur, perceperint, facile intelligitur. Denique ad has quas diximus opportunitates hic veluti cumulus accesserat, quod rariorum quorumque librorum, aut documentorum, aliorumve monumentorum scripto maxime consignatorum, quae vel in publico civitatis tabulario servarentur, vel in aliis bibliothecis aut museis laterent, si quid ex eo genere quod ad rem suam faceret secum communicatum Oberlinus cuperet, nihil ei umquam (tantum et fide et gratia apud omnes valebat) negaretur. Sed, juxta ista omnia, paulatim etiam ipse cum multa pretiosa literarum monumenta, tum et insignem nummorum adparatum, sive ex prisca antiquitate superstitem, sive alioquin rariorum, ac vel artis caussa vel ob historiam quam illustrant memorabilium, denique alia multa cimelia, ad illustrandas eas res facientia, quarum studio et ipse tenebatur, et quas alios docebat, partim suo sibi aere comparaverat, partim ab illustrium juvenum parentibus, quorum studia dirigebat, aut a peregrinatoribus, quos multiplicibus officiis demereri consueverat, denique passim ab amicis fautoribusque, dono data possidebat.

Jam industriae solertiaeque, quam in tradendis eis quas diximus disciplinis demonstravit Oberlinus, (ut taceam communem constantemque eorum, quibus illum audire contigit, adplausum, et gratam piamque praeceptoris memoriam, discipulorum omnium pectoribus infixam) monumenta exstant *Libelli, quibus plerarumque ex eisdem quas docuit Scientiis praecepta* ita exposita *in publicum edidit*, ut non modo hi, qui ipsum eos explicantem audiverunt, maximum ex illis fructum se percepisse consentiant, sed et alii passim aliis in terris viri, qui easdem docent scientias, eosdem Oberlini libellos commodissimos judicarent, quorum ductum praescriptumque suis in scholis sequerentur. Quorum in numero libellorum sunt quidem nonnulli, qui non nisi post id temporis spatium, de quo adhuc verba fecimus, in lucem sunt editi: sed iidem, priusquam typis descripti in publicum emitterentur, jam pridem elaborati a docto viro erant; qui, quae illis continentur, per longam annorum seriem vel in calamum dictare auditoribus, vel privatim eis describenda in manus tradere consueverat. Nec enim prius prelo committere hujusmodi libellos consultum duxerat auctor, quam saepius sub incude revocatos eam nactos esse formam judicasset, qua digni essent qui in publicum prodirent: jamque in lucem emissos constanter ita retractabat, ut refingendo quae minus commode posita, supplendo-

que quae vel omissa essent vel posthac demum reperta, secundis curis emendatiores auctioresque dare posset. Quare quum jam in eo simus ut de hoc genere libellorum loquamur, haud admodum incommode fuerit factum, si cunctos ex eo genere sive ante annum superioris seculi septuagesimum sextum, in quo substiterat nostra narratio, sive post id tempus ab Oberlino editos, unum sub ad-
spectum hic producamus.

Igitur *Rituum Romanorum Tabulae*, in usum Auditorum, primum editae sunt Argentorati apud J. F. Stein, anno MDCCLXXIV. Earumdemque *Editio secunda, Indice Auctorum ditata*, apud eundem J. F. Stein anno MDCCLXXXIV. prodiit. Subjectus opusculo *Index Auctorum* recensum exhibet, et locupletissimum, et diligentissime confectum, probatissimorum quorumque librorum, cum vetustiorum, tum recentiorum, quibus quodlibet caput, quaelibet quaestio ad propositum argumentum spectans, tractatur aut illustratur. Jamque in eo erat hoc ipso anno Oberlinus, ut *ejusdem libelli tertiam editionem* pararet, quum funestum fatum ei consilio intercessit.

Orbis Antiqui, Monumentis suis illustrati, primae lineae ita in lucem emissae sunt, ut earum *Prodromus* anno MDCCLXX. *Dissertationis academicae* loco a juvene quodam studioso, *praeside Oberlino*, publico conflictu defenderetur. Liber

ipse deinde anno MDCCLXXV. paullo prius quam Gallicum iter ingrederetur auctor, apud *J. F. Stein* hoc titulo editus est: *Orbis Antiqui Monumentis suis illustrati primae lineae. Duxit Fer. Jac. Oberlinus, in Univ. Argent. Eloq. Lat. Adj. Academiae Regiae Inscriptionum ad epistolare commercium adscriptus, Rotomagensis, Cortonensis, Panormitanus Academicus, Londinensis Societatis antiquariae sodalis.* Dedicatus est liber *Viro illustri libero Baroni de Sainte-Croix, Amico bene merenti.* Adjecti sunt Indices locupletēs et adcurati tres, usui studiosorum singulariter adcommodati: *Index Orbis Antiqui; Index Geographiae recentioris; Index Auctorum.* Ejusdem libri altera editio, typis *Lorenzii et Schuleri*, anno MDCXC. in hunc modum inscripta prodiit: *Orbis Antiqui, Monumentis suis illustrati, primae lineae. Iterum duxit Fer. Jac. Oberlinus, Log. et Metaph. P. P. O.* Cui iteratae editioni Dedicatio praefixa est hujusmodi: *Matronae incomparabili, Annae Helenae L. B. de Dietz, Viri Excellentissimi Joh. Matthiae de Kroock, Caesareae Russorum Majestati a Consiliis Status, carissimae dignissimae conjugī, cum dulcissimae sobolis triga, Paulo Petro, Anna Elisabetha, Sophia Ludovica, ex Italica peregrinatione Argentoratum reversae, ad proprios Lares properanti, prisca artis miracula in memoriam revocabat hujus libelli auctor gratulabundus, Deo*

Reduci votis litans A. R. S. MDCCLXXXIX. mense Octobri. Atque haec talia non inviti commemoramus, quae cum ad insigniendum elegans Nostri ingenium, tum eo maxime valeant, quo intelligatur, foeminas quoque illustres in Auditorum suorum numero habuisse Oberlinum: etenim cum filio, egregiae spei juvene, ipsa etiam mater *Dietzia Croockia*, matrona humanioribus omnibus disciplinis politissima, eodem usa erat praeceptore. In Praefatione ad Lectorem profitetur auctor, secundis curis politam istam editionem cum iis monumentis ditatam esse, quae, ex quo primum prodierat liber, ex orco suscitata sunt, tum scriptoribus a quibus illa sunt exposita. *) Ejusdem operis *tertiam editionem* prelo paratam reliquit auctor, proximis ante obitum mensibus novo studio adornatam.

Primam Orbis antiqui editionem secutus est longiore quidem intervallo, sed multo ante praeparatus libellus: *Artis Diplomaticae primae lineae. In usum Auditorum duxit Jer. Jac. Oberlinus, Log. et Metaph. P. P. O. Typis Ph. Jac. Dannbach, MDCCLXXXVIII.* Cui item opusculo subjectus est

*) Vir illustris, qui Oberlini hoc opusculum in *Novis Literariis Goettingensibus* ann. 1790. num. 177. recensuit, commemoratis multiplicibus libelli meritis, recognitionem suam his verbis conclusit: *Est igitur liber iste eorum in numero, in quibus multo plura, quam exspectaverint, reperient lectores.*

Index Auctorum, ut copiosissimus adcuratissimusque, sic artis Diplomaticae studiosis utilissimus. Agmen in hoc genere claudit opusculum, jam complusculis quidem ante annis (ut in praemissa Praefatione diserte profitetur auctor) Auditorum in usus elaboratum, sed *anno MDCCLXXXIX.* demum *typis Lorenzii et Schuleri* vulgatum: *Literarum omnis aevi Fata: tabulis synopticis exposuit Jer. Jac. Oberlinus, Log. et Metaph. P. P. O. *)*

Aliud est scriptionis genus, in quo se Oberlini nostri industria per idem vitae spatium, de quo etiam nunc nobis agitur, exercuit. Ex quo in patria Universitate anno *MDCCLXX.* a senatu academico Ordinis Philosophici Adjunctus erat nominatus, in parte muneris fuerat, ut subinde *Commentationes* quasdam *Academicas* philosophici aut philologici argumenti conscriberet, a juvenibus studiosis in publico eruditorum hominum consessu *sub ipsius praesidio defendendas.* Cui instituto morem ille gerens, primum eas *Commentationes*, quarum supra obiter fecimus mentionem, typis evulgare coepit, earumque duas eodem ipso *anno MDCCLXX.* in cathedram Academicam produxit, hoc titulo:

*) Omnes isti libelli *Argentorati* prodierunt, in forma chartarum octava, nisi quod Tabulae synopticae *Historiae literariae*, cum longe amplioribus utique foliis constent, variis modis plicari debeant, quo in libellum octavâ formâ compingi possint.

Prisca jungendorum Marium Fluminumque molimina. Pars prior : de Fossis Europaeis. Pars posterior : de Fossis Asiae et Africae. Quas commentationes anno *MDCCLXXII.* illa excepit, de qua paullo ante diximus, *Orbis antiqui Prodromum* sistens. Secuta est anno *MDCCLXXIII.* alia, *De Linguae Latinae Medii aevi mira Barbarie.* Tum eodem anno, *Medii aevi jungendorum Marium Fluminumque molimina.* Denique anno *MDCCLXXV.* *Recentiora jungendorum Marium Fluminumque molimina.* *) Cujus argumenti commentationes dein eodem anno *MDCCLXXV.* cunctas unum in fasciculum collectas, communi titulo praeposito, *Jungendorum Marium Fluminumque omnis aevi molimina*, Steinio bibliopolae in publicum latius divulgandas tradidit, praemissâ *Epistolâ ad Villoisonum* datâ, qua *Emendationes* nonnullae et *Supplementa* ipsarum commentationum exhibentur. Quo libro Oberlini, et literariis praesertim notitiis, quae in eo largissima copia proferuntur, in condenda *Fossarum Historia navigationis caussa ductarum* plurimum se adjutum esse profitetur illustris *Lalande.* **)

*) Omnes istae commentationes academicae, pro more tunc apud nos recepto, in quarta (quam vocamus) foliorum forma impressa sunt.

**) *Des Canaux de Navigation, et spécialement du Canal de Languedoc, par M. De la Lande, à Paris, MDCCLXXVII.* in folio maj. Ubi vide Praefationem auctoris, p. XIV.

Diceret, sic satis documentorum eruditae industriae edidisse virum, qui per totum hoc vitae spatium, per quod eum adhuc maxime sumus prosecuti, multas bonas horas solidi cujusque diei erudiendis in gymnasio pueris insudavit. At ecce per idem tempus videas *e prelo Jonae Lorenz anno MDCCLXX. exeuntia Miscella Litteraria, maximam partem Argentoratensia, auctore eodem nostro Fer. Jac. Oberlino.* *) Quibus Miscellis, praeter monumenta quaedam studio auctoris illustrata, scripta nonnulla admodum memorabilia continentur. Inest enim (pag. 9 = 30.) *De Nummi Romani valore dissertatio* sane perutilis, qua, et aliorum doctorum virorum et Eisenschmidii praesertim rationibus sub examen revocatis, tabulae exhibentur perapte luculenterque dispositae, quibus nummorum Romanorum valor cum Francicae nostri aevi pecuniae valore confertur. Inest deinde (pag. 35 = 54.) *Rhythmologia Leonina, ex Godofredi Hagenoënsis Codice Ms. Bibl. Univ. Argent. locupletior; eademque frequentibus Oberlini Adnotationibus illustrata.* Inest denique (a pag. 55 = 97.) *Biblicorum Codicum Hebraeorum manu exaratorum Bibliothecae Universitatis Argentor. succincta* (ut quidem modeste fert titulus, sed ea sane et doctissima, et tam subtili judicio, quam singulari diligentia confecta) *re-*

*) Paginis centum, in forma 4ta.

censio : cujus ex commentationis introitu illud etiam intelligitur, eosdem Codices ab eodem nostro Oberlino, Kennicotti in gratiam, a capite ad calcem ita excussos fuisse, ut loca omnia, quibus a vulgata lectione unus aut alter illorum codicum discederet, diligentissime ab eo fuerint adnotata. Atque hoc loco non est tacendum, quod satis compertum habemus, eundem virum, non magis doctum laboriosumque, quam officiosum, (quae virtutes non semper in uno homine solent esse conjunctae) subinde etiam aliis codicibus mssis, quos possidet Academica nostra bibliotheca, excutiendis conferendisque doctos in exteris regionibus viros sibi devinxisse.

Sub idem tempus, quo Miscella Litteraria, Musei etiam Schoepfliniani descriptio edi coepit: cujus Fasciculus primus, *Lapidarium* exhibens, eodem anno *MDCCLXX*. prodiit; alter, *Marmorarium*, anno *MDCCLXXII*. tertius, *Vasarium*, anno *MDCCLXXIII*: quo item anno junctis tribus fasciculis communis Titulus praefixus est: *Museum Schoepflini. Tomus prior: Lapides, Marmora, Vasa. Sumtibus auctoris. Argentorati, ex prelo Jonaë Lorenzii typographi, formâ quartâ; cum Tabulis aeri incisis septemdecim, et Dedicatione hujusmodi: Regiae Inscriptionum et elegantiorum litterarum Academiae Jer. Jac. Oberlinus D. S. D. L. L. M.* Quod opus qui viderunt liberalium artium elegantiorumque litterarum studiosi, aut qui

Schoepfliniani musei aliquam habent notitiam, dolebunt hi nobiscum numquam in lucem prodiisse posteriorem ejusdem operis tomum. *) Cujus quidem rei culpa in virum haud minus in sumtibus bonarum literarum artiumque caussa faciendis liberalem, quam in studio easdem literas artesque quoquo modo juvandi indefessum, conferenda sane non est. Sed ea fuit illis temporibus, quibus lucubrationes suas prelo committere Oberlinus coepit, ac diu etiam post, iniquitas sortis, quae doctos viros premebat qui Argentorati viverent: ut, quamvis non careret nostra civitas bibliopolis satis pecuniosis, qui et in librorum nonnulla genera, quos per homines sibi mancipatos confici curabant, probabiles impenderent sumtus, atque etiam in redimendis subinde suoque periculo venum exponendis operibus quae ab exteris auctoribus fuissent eis oblata, haud admodum essent illiberales; tamen eosdem homines, simulatque ex civibus nostratibus quispiam, erudite elaboratum opus aliquod in lucem edere cupiens, illos eâ caussâ compellaret, vidisses supercilia attollere, corrugare frontem, humeros adducere, denique temporum caussari calamitatem periculumque quod adituri essent, si tale quidpiam

*) Quae priore Tomo continentur, ea cum merito Oberlini elogio recensa videas in *Novis Literariis Goettingensibus*, ann. 1770. num. 127. p. 1107 seq. et ann. 1773. num. 98. p. 841 — 843.

suis sumtibus susciperent ; postremo , non dico , honorarii nihil offerre auctori , verum etiam palam contendere , ipsius esse partes , ut sumtus ad librum typis exscribendum necessarios in se recipiat ; id si fecisset , deliberaturos ipsos secum quibus conditionibus negotium divendendi libri suscipere possent. Qua indignitate alii , et in his doctissimi viri , et ad bene de literis promerendum inprimis idonei , prorsus a scribendo sunt deterriti : alii bene praeclareque secum agi putarunt , si placuisset librario institori utilem aliquem librum suo periculo typis exscribendum ita suscipere , ut non modo curarum et vigiliarum in idem opus impensarum praemium nullum auctor ferret , verum etiam ut operis impressi exempla ea , quae vel proceribus et patronis vel familiaribus quibusdam suis dono dare cuperet , suo aere a librario redimere cogeretur. Eam vero indignitatem , ut erat ingenuo generosoque animo , non ferens Oberlinus , omnia illa scripta quae hactenus recensuimus , et magnam etiam partem eorum quae posthac ab eo edita sunt , (ne eis quidem fere exceptis , quorum in fronte *Steinii* bibliopolae nomen comparet) suis sumtibus suoque periculo typis exscribendos curaverat , atque etiam operae distrahendorum librorum et in exteras regiones dimittendorum magnam partem ipse susceperat. Quae quidem ratio , ut cum ipsum periculum taceam , tum multiplicem molestiam , et temporis jacturam in

rebus ad commercium spectantibus consumendi, duo etiam insuper gravia incommoda habebat: alterum commune cum omnibus fere eis operibus, quae propriis auctorum sumtibus prelo commissa sunt; quae eam ipsam ob causam minus facile divenduntur, et eorum in manus, quorum intererat ut ea sibi compararent, aegre perveniunt. Alterum incommodum, quod in Musei Schoepfliniani editione Oberlinus maxime expertus est, hoc erat; quod, quoniam ob rei familiaris modicitatem spissiori operi, pluribus praesertim iconibus ornato aeri eleganter incisis, majorem numerum summam uno tempore non posset impendere, per minores particulas paulatim, ex annorum aliquot intervallis, edere opus illud cogeretur: quo factum est, ut multi ex his, qui integrum opus comparare vellent, exspectandum sibi ducerent, donec unum saltem justum volumen esset completum; alii vero, qui singulas particulas emerant separatim in lucem editas, quum eas inter reliquam chartarum farraginem, priusquam proxima particula prodiisset, evanescere aut prorsus perire passi essent, hoc ipso ab emendis reliquis deterrentur. Itaque ad extremum eo res rediit, ut utilissimum opus, qua universi Musei Schoepfliniani descriptionem complecti constituerat vir doctissimus, in *priore Tomo* substiterit, quamvis perficiendi laboris cogitationem non modo numquam abjecisset auctor, verum etiam opus ip-

sum fere absolutum in scrinio servaret, jamque plurimas aeneas tabulas, quarum ectypis *posterior Tomus* ornari debuit, in parato haberet. Eisdemque caussis accidit, ut *Miscella* etiam *Literaria*, quae ille aliis subinde fasciculis augere constituerat, in primo fasciculo substiterint.

Superest ex ea vitae periodo in qua exponenda etiam nunc versamur, aliud scriptum, paullo priusquam Gallicum iter Oberlinus institueret, Gallico sermone editum, cum Epistola ad *Schloezerum* Goettingensem, virum illustrem; qui quum haud multo ante hospes apud nos per aliquot dies esset moratus, Oberlinum ad illud in lucem edendum erat hortatus. Inscriptio libelli haec est: *Essai sur le Patois Lorrain des environs du Comté du Ban de la Roche; par le Sr Oberlin: à Strasbourg chez Jean Fréd. Stein. 1775. *)*

Tali fuit ingenio Oberlinus, tamque singulariter labori adsuetus, ut medio etiam in otii gremio (quod quidem perraro ei in toto vitae cursu contigit) otiosus esse non posset, atque si quando animum vellet remittere, tum maxime etiam ludendo vel discere quidpiam ipse, vel alios docere gestiret. Itaque huic, quod dicimus, conscribendo libello occasionem dederat mora, quam per ferias aliquando

*) Paginae sunt 287. in 8vo min.

scholasticas licuerat Oberlino nostro apud carissimum fratrem transigere, eundem cujus satis nota est, et passim etiam apud externos pro merito celebrata, cum singularis fides in ecclesiae Rupisvillanae cura, tum in excolendis monticolarum suorum parochialium ingeniis animisque mirifica sedulitas atque solertia. In eo igitur libello docere instituit auctor quo pacto idiomata ea, quae nostra aetate cum in praedicta regione, tum in aliis Galliae partibus, variâ atque variâ sub formâ in usu sunt, ex vetere sermone latino, primum a Romanis ad Gallos propagato, deinde vero sensim sensimque variis modis corrupto, originem duxerint. Tum vero pluribus, eisque luculentis, exemplis ostendit, esse idiomata ea, quae hodieque passim in Francia hominum rusticorum et parum excultorum in usu versantur, eundem fere sermonem, qui ante complura secula communis omnium hominum, qui easdem regiones incolebant, sermo fuisset; quo eodem olim cuncti cum in scriptis tum in communi vitae commercio uti essent: quem scilicet sermonem eodem fere tenore tenere homines simplices, ruri potissimum versantes, cum interim hi qui oppida incolebant, et magis in celebritate versabantur, variis modis sensim sensimque polire suum sermonem excolereque consuessent. Est autem omnino ita comparatus libellus, ut studiosi homines multiplicem cum voluptatis

tum utilitatis fructum ex ejus lectione sibi possint spondere. *)

Jam huic viro, tanta multiplicis doctrinae copia instructo, tamque praeclare cum de Academica juventute, tum omnino de omni re literaria merenti, optandum profecto fuerat, ut, postquam ex illo Gallico itinere, unde proxima nostra narratio digressa est, domum esset reversus, in patria civitate et in Academia praesertim, cujus commodis se totum dicaverat, tali quodam loco collocaretur, qui meritis viri dignus videri posset. At enim ea erat temporum ratio, ut, nulla tunc vacante cathedra studiis Oberlini adcommodata, cum per ipsa

*) Consuli de hoc libello possunt quae disputavit vir clarissimus *Christoph. Theoph. de Murr* in libro Germanicâ linguâ olim edito, *Journal zur Kunst - Geschichte und zur allgemeinen Literatur* T. VI. p. 233. Nos his, qui haec legent, gratum facturos existimavimus, si titulos sex capitum, in quae distributum est totum opusculum, hîc subjiceremus. Sunt autem Capita haec. *Chap. I. Du Patois en général, et de celui de Lorraine des environs du Ban de la Roche en particulier. Chap. II. Echantillons du vieux langage Français de différens Siècles. Chap. III. Echantillons du Provençal, Gascon, Bourguignon, et Lorrain. Chap. IV. Ebauche d'une Grammaire Patoise pour le Ban de la Roche. Chap. V. Echantillons du Patois Lorrain de ces contrées. Chap. VI. Glossaire Patois, et Index Français.*

Academiae instituta, tum maxime per redditum modicitatem, quibus illa sustentabatur, nullo pacto liceret reducem in patriam insigniore quodam munere publico, aut honoris gradu meritis illius consentaneo, condecorare. Itaque regendae eidem classi gymnasii, cui ante praefuerat, quae per illius absentiam vicarii praeceptoris curae fuerat mandata, denuo sese accingere, ejusque muneris onus per biennium adhuc sustinere cogeatur. Nempe hic unus fundus erat, e quo vir optimus, haud spernendos quidem ex privatarum scholarum honorariis redditus percipiens, caeterum vero a patrimonio destitutus, jamque inde a complusculis annis inito matrimonio familiam etiam sustentans; unus, inquam, ille fundus erat, e quo, tametsi non nimis opulentum, aliquem tamen certum stabilemque redditum capere posset. Anno demum MDCCLXXVIII., aetatis tertio et quadragesimo, *Professoris extraordinarii munus* Oberlino collatum est: et per singularem procerum favorem, praeclare profecto ab illo commeritum, eae initae sunt rationes, ut, quum nullum publicum stipendium cum tali munere in Academia nostrate esset conjunctum, Oberlino tamen certorum reddituum summa aliqua conficeretur; qua quamvis modica contentus, vir moderationi et simplicitati in victu cultuque totâ vitâ ad-suetus, valedixit tandem gymnasio; ab eoque tempore, deposito puerorum erudiendorum onere, jam

cunctas solidi diei horas (quas quidem aut multam etiam extrahere in noctem, aut ante diluculum anticipare consueverat) partim Academicae juventutis institutioni, partim eis studiis in quibus totus vivebat, impendere potuit.

Denique medio fere anno MDCCLXXXII. quum vacaret in ordine Philosophico *Professoris Ordinarii cathedra* ea, quae a *Logica et Metaphysica disciplina* nomen apud nos vulgo invenerat, tunc demum Oberlini nostri, qui quo tempore in media Philologia unice habitare visus erat, per idem tempus cum omni philosophia familiaritatem colere numquam intermiserat, in conferendo legitimo munere Academico haberi ratio potuit, demandaque ei praedicta cathedra est; quam eandem ille per omne reliquum tempus, quo stetit Argentoratensis studiorum Universitas, tenuit; spartamque sibi commissam eâ fide eaque industriâ, quam in cunctis susceptis negotiis probare consueverat, ornavit. Nam licet ab elegantiorum literarum et ab antiquitatis studio, quo ille prae caeteris tenebatur, alienior paullo videri posset opera in explicandis primae philosophiae praeceptis ponenda; tamen in administranda hac provincia ita versatum esse constat Oberlinum, ut nulla earum partium, quae Doctoris academici officio continentur, in illo umquam desideraretur. Scilicet, promovere fines scientiarum; eas regiones, quae in scientiae cujuspiam

lato campo ad hunc diem desertae et incultae jacuerant, occupare et excolere; illas scientiarum partes, quae magis reconditae sunt, et a communi hominum ingenio captuque remotiores, in multo clariore, quam qua adhuc collustratae erant, luce ponere, et subtilibus exquisitisque scriptis illustrare; sunt haec sane ornamenta, et merita eximia atque egregia, si professori insint academico: at officii propriae partes, quibus continetur munus ei demandatum, nonnisi hae sunt, ut scientiae aut artis illius, quam docet, cum universum ambitum, tum singulas partes, quatenus ad suam aetatem excultae sunt, adhibitâ etiam originis et progressionis historiâ, adcurate, perspicue, diligenterque, auditoribus suis exponat. Quo in genere ita cumulate omnia, quae officii ratio postulabat, praestitit Oberlinus, ut nullo intermisso tempore, alternis vicibus, *logicam metaphysicamque* quam vocamus *disciplinam*, mox Latino sermone, mox Gallico, mox Germanico, prout ferret auditorum usus, explicaret; utque jam in eo esset, ut libellis etiam eâdem dilucidâ ratione digestis, qua aliae scientiae ab illo expositae sunt, philosophicas quas docebat scientias illustraret, quum magna rerum in Gallia conversio, sub id tempus exorta, studia hominum aliò convertit. *)

*) Consilium illud significaverat vir optimus in fine Prae-

Neque vero eo secius, ex quo philosophicas scholas aperuerat, pristinum suum institutum pari diligentia persecutus est; quin, quidquid a necessariis legitimi muneris officiis reliquum otii esset, id omne studiis olim adamatis, et pertinaci labore excultis, tribueret. Igitur, juxta cum Philosophicis praelectionibus, constanter aliis scholis, cum publicis, tum privatis, (frequenti numero etiam tum, post *Schoepflini* obitum, nobilissimis juvenibus ex cunctis Europae regionibus, ad audiendos *Kochios*, *Oberlinos*, *Hermannos* nostros confluentibus) easdem quas saepius commemoravimus scientias artesque docere perrexit; simulque partim conficiendis aut sub incudem revocandis eis libellis, quorum ad praescriptum scholas istas instituebat, partim aliis scriptis, ad idem literarum genus spectantibus, elucubrandis edendisque incubuit.

Intra hoc igitur spatium, quod post iter per Galliam institutum usque ad illam rerum apud nos conversionem excurrit, quo retardari primum, ac dein prorsus etiam retundi per aliquot annos reprimique coepere cum docentium tum discentium studia, scripta Oberlini haec fere prodiere. Primum, *Vibius Sequester*, *De Fluminibus*, *Fontibus*, *Lacubus*, *Nemoribus*, *Paludibus*, *Montibus*, *Gen-*

fationis libello praemissae, quo Literarum omnis aevi Fata tabulis synopticis exponuntur.

*tibus, quorum apud Poëtas mentio fit. Lectionis varietatem et integras Doctorum Commentationes adjecit et suas Jer. Jac. Oberlinus, in Univ. Argent. Eloq. Lat. Adj. Acad. Reg. Inscript. ad Epist. Comm. adscript. Rotom. Corton. Panormit. Academicus, Londin. et Cassell. Societ. Antiq. sodalis. Argentorati apud Amandum Koenig bibliopolam, (cujus rogatu id opus susceperat) MDCCLXXVIII. forma 8va. *) Cujus de operis ratione meritisque quum inter eruditos, qui id genus literarum tractant, satis constet, nihil hic adjiciendum putamus. **)*

Eodem anno *MDCCLXXVIII.* apud J. F. Stein aliud etiam prodiit opus, in studiosae juventutis usus commodissime inprimis instructum: *P. Ovidii Nasonis Tristium libri V. Ex Ponto libri IV. et Ibis. Lectionis varietatem, eruditorum conjecturas, et clavem adjecit Jer. Jac. Oberlinus. ***)* Cujus

*) Inscriptus liber ille dedicatusque est *Viro generosissimo Baron d'Autigny, perillustri Patriae civitatis Praetori regio, Musagetae Argentoratensi.*

**) De Oberlini in illo opere edendo meritis consuluisse juvabit illustris Heynii judicium, in *Novis Literariis Goettingensibus*, Ann. 1778. num. 26. p. 202 : 206.

***) Prior operis pars, solos *Tristium* libros quinque complexa, nullo adjecto Indice, jam anno *MDCCLXXVI.* priusquam peregre abiret editor, separatim prodierat. Biennio post, adjecta sunt reliqua, et novus operi

editionis adornandae caussâ, praeter alia adjumenta opportune adhibita, duos *Codices manuscriptos* bibliothecae Academicae Argentoratensis, qui Epistolas ex Ponto continent, membranaceum alterum, alterum chartaceum, solita sua cura excussit et cum vulgata scriptura contulit Editor. *Clavis*, quae libro subjecta est, duodecim vel tredecim plagulas continens, simul ad Rerum Personarumque notitiam, simul ad illustrandas paullo rariores loquendi formulas spectat; omninoque ita comparata est, ut multiplicem legentibus usum possit praestare. De ratione variarum Lectionum, quae cuique libri paginae subjectae sunt, prudens Editoris monitum infra adposuimus. *)

Titulus, quem supra posuimus, cum nova Praefatione et Dedicatione, praemissus est. Dedicatio his verbis concepta: *Viro Serenissimo Gabrieli Lancillotto Castello, principi Turris Mutiae, Panormitano, Sicelidum Musarum delicio.*

*) *Discrimina codicum* (sic ait in Praefat. p. XIII. sq.) in eorum subjicienda usum putavi, qui critica arte delectantur aut ipsi, aut juniores amicos eâ cito aliquantum imbuendos judicant. Quod quidem non eo velim accipi, quasi in perlegendo vate singula verba anxie sint cum iis, quae margini adlegimus, conferenda. . . . Sed illud optarim equidem: ut, qui juventuti in lustrandis auctoribus classicis, maxime Poëtis, sese comites ducesque praebent, hinc inde loca nonnulla, in quibus maxima diversitas elucet, decerpant, tirones seligendae verae scriptoris lec-

Insequente anno *Epistola* prodiit, gallico sermone conscripta, hoc titulo: *Lettre de M. Oberlin, Professeur en l'Université de Strasbourg à M. le Comte de Skawronsky, Chambellan de S. M. l'Empereur de toutes les Russies, sur un Bijou, dont ce Seigneur a fait l'acquisition à Rome, et qui se trouve présentement au cabinet de sa dite Majesté. A Strasbourg chez Lorenz et Schouler Imprimeurs. 1779.* In ea epistola, ad illustrem Adolescentem data, qui in Oberlini disciplina olim ad itinera per exteras regiones cum fructu instituenda fuerat praeparatus, agitur de aureo quodam cimelio, quod cum adpensa aurea item catena prope oppidum quod hodie *Civitas Lavinia* nominatur, ipsum olim vetustum *Lanuvium*, in urna cineraria est repertum. Adjecta epistolae tabula aeri incisa, ipsius cimelii iconem exhibet, et alias nonnullas icones, usum illius illustrantes. Docuit autem Oberlinus, fuisse cimelium illud muliebre capitis ornatum eo de genere, quos *nimbos* Romani, graeci *meniscos* nominabant: atque etiam probabile fecit, eundem ipsum menis-

tioni adsuefaciant, sensumque eorum dirigant et iudicii vim acuant; ne, quod vulgo fieri solet, in quamvis legendi formam ab hoc illove editore admissam jurent. . . . Neque in plurimis locis tam considerandum arbitror, in quo codice quidquam deprehendatur positum, quam quid aut quale illud sit, quam prope ad genium scriptoris accedat, quam apte loco quem occupaverit conveniat.

cum, de quo hic agebatur, olim caput ornasse imperatricis aut certe primariae cujusdam foeminae ex familia Antoninorum, qui praetorium habuerant Lanuvii, ibique soliti erant rusticari.

Annus MDCCLXXXI. palmarium quoddam Oberlini opus in lucem prodire vidit, multo ante praeparatum, et biennio ante duabus schedis, altera latino sermone conscripta, altera gallico, orbi erudito nunciatum. Titulus operis hic est: *Johannis Georgii Scherzii, J. U. D. et P. P. Argentoratensis, Glossarium Germanicum medii aevi, potissimum dialecti Suevicae. Edidit, illustravit, supplevit Jeremias Jacobus Oberlinus, Phil. D. et P. P. Argentoratensis. Tomus prior. Argentorati, typis Lorenzii et Schuleri. MDCCLXXXI.* Opus sumtibus periculoque Editoris, nonnihil quidem ex publico Civitatis fisco adjuti, prelo commissum, duobus voluminibus forma foliorum maxima comprehensum; cujus *posterior Tomus* priorem triennio post, anno octogesimo quarto, secutus est. Quo de opere, omnium manibus trito, quorum interest diplomata titulosque sive publicos sive privatos, aut libros quoslibet, prisca Teutonica dialecto scriptos intelligere, nil opus est plura hic facere verba. Id unum monuisse sufficiat, quod quidem quisquis cum ipsius operis rationem, tum Oberlini praesertim toto vitae spatio numquam intermissam cogitaverit industriam, per se facile intellexerit; scilicet,

ex quo in lucem emissum hoc opus est, magnum numerum partim emendandorum, partim maxime supplendorum, esse ab auctore congestum: quae ille *Supplementa Glossarii*, simulac per temporum rationem licuisset, in publicum edere constituerat.

Eodem anno, quo posterior Glossarii Tomus absolutus est, *Libellum de Confessione recte instituenda*, sub initium seculi XIV. *prisca Teutonica dialecto conscriptum*, sua Praefatione et perpetua Adnotatione illustratum, adjecto in fine rariorum Vocabulorum Indice, suo sumptu typis exscribendum curavit. Libellus in hunc modum inscriptus: *Bihtebuoch, dabey die Bezeichnungen der heiligen Messe. Beichtbuch, aus dem XIV. Jahrhundert: mit Glossen, herausgegeben von Prof. Oberlin. Strasburg im Jahr 1784.*)* Denique eodem item anno prodiit *Rituum Romanorum altera editio*; anno vero MDCCLXXXVIII. *Artis Diplomaticae primae lineae*; tum anno MDCCLXXIX. *Tabulae Synopticae Historiae Literariae*; anno MDCCXC. *Orbis Romani altera editio*: quibus de libellis, Auditorum in usus concinnatis, supra dictum est.

*) E codice manuscripto membranaceo, qui Silbermanni olim fuerat, editus est libellus, ejusdemque Silbermanni optimi viri Manibus dicatus. Erat is Andreas Silbermann, civis et Senator Argentoratensis, multa familiaritate cum Oberlino conjunctus; professione artifex musicorum organorum pneumaticorum solertissimus, reliquo studio vir patriae historiae et omnis

Ad Philosophiam proprie quod spectet, nihil maxime typis vulgatum a Nostro meminimus, praeter duas dissertationes academicas: quarum altera, *Dissertatio Logica De Vitio subreptionis in omni vita humana obvio*, anno MDCCLXXXVI. in cathedram producta est: altera, *De L. Apuleio, Aegyptiis Mysteriis ter initiato*, sub auspiciis quidem Oberlini, sed ipsius candidati industriâ (Joh. Jac. Jaegle, hodie in vicinia nostra verbi Dei ministri) conscripta erat, eodem anno publice defensa. Eodemque praeside Oberlino, anno MDCCLXXXII. pereruditus jam tum juvenis, Car. Max. Fritz, hodie in ipsa civitate nostra et Ecclesiae et studiosae juventuti praeclaram operam navans, *Tentamen Paedagogicum* suo Marte conscriptum defenderat.

Caeterum utilem istum morem olim apud nos receptum, quo juvenes academici cives, priusquam a philologicis philosophicisque studiis ad unum ex his transirent quae altiora solent nominari, praeside aliquo ex professoribus Ordinis philosophici

antiquitatis, Alsaticae maxime, ut curiosus scrutator, sic in primis gnarus: cujus et praeclarus liber exstat typis vulgatus, multis tabulis aeri incisis ornatus, *Topographia Argentorati*: ejusdemque pretiosa collectio manuscriptorum, delineationum, numerorum, aliarumque rerum ad illustrandam patriam historiam spectantium, post viri vere optimi obitum, cum Schoepfliniana bibliotheca et museo conjuncta est.

dissertationem quamdam philosophici aut philologici argumenti, sive a se, sive ab ipso praeside conscriptam, publico conflictu defenderent; utilem hunc morem haud sane inutiliter Oberlinus eo maxime referre instituerat, ut elucubrationes nonnullas ex studiis sibi adamatis prognatas hac via in publicum produceret; quarum edendarum, quamvis multis lectoribus gratae essent futurae, vix alia via ratioque reperiebatur. Igitur, quemadmodum olim eidem quem supra laudavimus, *Joh. Georg. Scherzio*, Philosophiae Practicae tunc Professori, quum *Fabellarum moralium syllogen, prisco Germanorum idiomate Friderici II. aevo conscriptarum*, in publicum edere vellet, ad Academicas dissertatiunculas fuerat confugiendum; *) sic a nostro Scherzii aemulo conscriptas habemus simillimi argumenti dissertationes duas, anno MDCCLXXXII. in cathedram productas. Prior in hunc modum inscripta: *Bonerii Gemma, sive Boner's Edelstein, Fabulas centum e Phonasorum aevo complexa, ex inclyta Bibliotheca Ordinis S. Joh. Hierosol. Argentoratensis. Supplementum ad Joh. Georgii Scherzii Philosophiae Moralis Germanorum medii aevi specimina undecim.* Quo scripto cum alia multa commode observata, scituque nec indigna, nec injucunda, conti-

*) Vide Gellerti Praefationem, Fabulis suis Narrationibusque praemissam.

nentur; tum nomen auctoris Fabellarum illarum, quae a Scherzio edi coeperant, incognitum adhuc, primum in lucem productum est; et emendationis editionis integri operis consilium, propositis nonnullis speciminibus, cum orbe literato communicatum. Altera huc spectans dissertatio, sive *Diatriba*, ut fert titulus, agebat *De Conrado Herbipolita*, vulgo *Meister Kuonze von Würzburg*, *Saeculi XIII. Phonasco Germanico*: qua in scriptione, succincte expositis et sub examen revocatis his, quae de illo poëta, minime absurdo homine, adhuc cognita et in lucem edita erant, nova multa, quae ad illum diem latuerant, ex codice manuscripto Argentinensi bibliothecae Johanneae producuntur; et inprimis de carmine quinquaginta fere versuum millibus comprehenso, quo *Trojanum bellum coecinit* poëta, enucleate disputatur, pluraque specimina cum ingenii, tum sermonis, quo ille usus est, in medium proponuntur.

Inter haec non oblitus erat Oberlinus promissi, quod de illustranda edendaque *Alsatia Literata* jam pridem publice receperat. *) Igitur quum medios

*) In praefatione Tomo priori Musei Schoepflini anno MDCCLXXIII. praefixa, his usus erat verbis: *Ceterum ad perpoliendam Literatam Alsatiam, quam in lucem edendam ante hoc decennium mihi demandavit Schoepflinus, me nunc totum convertam. Apparatum ab optimo viro jam tum in manus mihi tradi-*

inter alios labores continuo studio adparatum Schoepf-
linianum auxisset, jamque longius in elaborando
perpoliendoque opere esset progressus, neque vero
aliam rationem reperiret qua laboris illius fructum
in publicum emittere posset, ad idem rursus vehi-
culum disputationum academicarum confugit. Itaque
primum, eodem anno MDCCLXXXII. quo duae aliae
prodierunt disputationes modo commemoratae, in
cathedram producta est *Alsatia Literata, sub*
Celtis, Romanis, Francis: quam commentationem
egregiae tunc spei juvenis, hodie vir doctissimus
Joh. Frantz, Collegii Legislatores Franciae mem-
brum, et in Jurisprudentiae Schola Argentoratensi
Professor publicus, ex Schoepflii Oberlinique colle-
ctaneis suâ industriâ concinnatam, Oberlino praeside
publice defendit. Secuta est anno MDCCLXXXVI.
Alsatia Litterata sub Germanis Saeculo IX.
et X. pari ratione a *Christ. Godofr. Frantz*, fratre
superioris, sub *Oberlini* auspiciis conscripta, eoque
praeside publice defensa: eamque mox eodem anno
tres aliae commentationis excepere, quas itidem op-
timae tunc spei juvenes, hodie praestantissimi viri,
duce et auspice *Oberlino* in publicum produxere.
De Johannis Tauleri Ord. Praed. Dictione

tum, ex tabulariis patriis per hoc spatium insignem in
modum auxi, multa etiam sollicita amicorum cura sug-
gerit,

vernacula et mystica disputavit *Joh. Jac. Beck. De Johannis Geileri Caesaremontani*, vulgo dicti *von Keyzersberg*, scriptis Germanicis disseruit *Lud. Frid. Vierling. De Poetis Alsatie Eroticismi mediæ ævi*, vulgo, *von den Elsaessischen Minnesingern* commentatus est *Joh. Henr. Prox.* Denique anno *MDCCLXXXIX.* *Sim. Frid. Hollaender Jacobum Twingerum Regiovillanum*, vulgo *Jacobum de Koenigshoven*, ejusdem *Oberlini* auspiciis Academica commentatione illustravit: in qua cum de persona *Koenigshovii*, tum de ejusdem Chronico, Alsaticam maxime historiam persequente, multa, tam parum vulgo cognita, quam observatu digna, disputantur: in his, de autographo auctoris, quod Schilteri quidem effugerat notitiam, sed etiam nunc apud nos superest; tum de vetustissima editione, quæ duobus amplius seculis ante Schilterianam absque anni nota typis expressa est, nemini nostratum usque ad recentissima tempora ne auditu quidem cognita. *) Eandem commentationem ornat *tabula aeri incisa*, specimen scripturae exhibens cum codicum nonnullo-

*) *Johannes Schilterus*, Jurisconsultus, et Civitatis Argentoratensis consiliarius, quum *Koenigshovii Chronicon*, suis Observationibus illustratum et auctum, *Argentorati* anno *MDCXCVIII.* typis expressum ederet, primum se esse existimaverat, qui illud opus ex tenebris in lucem produxisset.

rum manu exaratorum, quos tractaverat Oberlinus, tum antiquissimae illius, quam diximus, editionis, quae in Brühliana bibliotheca Dresdae servatur.

Nec vero suis solum scriptis edendis, aut his quae ipso duce et moderatore elaborata essent, intentus Oberlinus erat; verum etiam aliis doctis viris, alias regiones incolentibus, si qui, librorum a se conscriptorum domi suae prelo committendorum opportunitate carentes, ad ipsum se adplicuissent, lubens officia sua operamque interposuit, ut nostra in urbe scripta illorum curate emendateque typis exscriberentur. Sic anno *MDCCLXXVIII.* libellus gallice conscriptus hoc titulo: *Recherches sur l'ancien Peuple Finois, d'après les rapports de la Langue Finoise avec la Langue Grecque, par M. le Pasteur Nils Idman; ouvrage traduit du Suédois par M. Genet le fils etc.* curante Oberlino, Argentorati impressus prodiit apud Bauer et Treuttel bibliopolas: cui libro idem Oberlinus et *Epistolam* lectu dignam praemisit ad Gallicum interpretem datam, et eruditas *Adnotationes* passim adpersit. Rursus, eodem procurante, anno *MDCCLXXIX.* typis *Lorenzii* impressus et apud *Steinium* bibliopolam venum expositus est libellus ad hunc modum inscriptus: *Elémens de la Langue des Celtes Gomériles, ou Bretons: Introduction à cette Langue, et par elle à celles de tous les peuples connus: par M. le*

Brigant, Avocat à Tréguier; cui opusculo praemissa est *Epistola dedicatoria*, ad ipsum *Oberlinum* data.

Praeter ista etiam aliis aliorum auctorum scriptis pari modo obstetriciam manum ab Oberlino praestitam esse putamus, quorum vel ad nos notitia non pervenit, vel quorum nunc non succurrit recordatio. Recentissimâ quidem memoriâ novimus *Christophori Theophili de Murr*, Viri clarissimi, longa familiaritate cum Oberlino conjuncti, *Commentationem De Papyris seu Voluminibus Graecis Herculanensibus* etc. MDCCCIV. ejusdem collegae nostri curâ typis *F. G. Levrault* splendidissime excusam. Cujus libelli nitor opportune nos admonet majoris cujusdam operis, superiori etiam tempore, summo typographicae artis splendore impressi, cujus in fronte suo merito nitet *Oberlini* nostri nomen. Scilicet quum sedes suas in civitate nostra fixissent duo solertissimi artifices, quorum alter, *Claudius Jacob*, arte excellebat matrices elementorum scripturae in chalybe incidendi; alter, *Henr. Rolland*, in componendis literarum formis tractandoque prelo singulari dexteritate valebat; hi sociatâ operâ insigne quoddam artis suae specimen in excudendis Horatii carminibus edituri, ad Oberlinum sese adplicuerant, qui opus ita dirigeret, ut eas susciperet partes, quae essent viri simul antiquarum literarum subtiliore notitia politi, simul exquisito quodam earum rerum ju-

dicio praediti quae ad exteriorem etiam librorum elegantiam nitoremque spectant. Quorum virorum voluntati lubens se Oberlinus adcommodans, proposito ad describendum exemplo emendatissimo cum aliis multis modis artifices adjuvit, tum emendandarum plagularum prelo excudendarum operam suscepit; denique, quo etiam novi quidpiam libro accederet, *Varietatem Lectionis e quatuor Argentoratensibus Codicibus manuscriptis membranaceis, numquam ante collatis, suâ industriâ excerptam, in fine adjecit.* Ita prodiit splendissimus quem diximus liber, chartarum quartâ formâ maximâ, hoc titulo impressus: *Quinti Horatii Flacci Carmina. Curavit Jeremias Jacobus Oberlinus, Philosophiae Prof. Argentorati, typis et sumtu Rollandi et Jacobi. M.DCC.LXXXVIII.*

Annus agebatur superioris seculi septimus et octogesimus, nonus idem ex quo erudiendorum puero-
rum molestiâ liberatus Oberlinus erat; quum ejusdem Gymnasii, cujus olim in arena per tres et viginti annos fuerat jactatus, ephorus directorque, quem *Gymnasiarcham* vulgo vocamus, senatus Academici decreto constitutus est. Cui ille muneri ab eo tempore ad extremum usque vitae spiritum, non jam dico, ea fide et industria, quam ab integerrimo laboriosissimoque viro expectari fas erat, sed ita praefuit, ut, si audiveris id quod res est, miraculo proximum debeat videri. Namque vir ille,

quem tot tamque multiplicibus laboribus occupatum adhuc demonstravimus, et ad vitae finem usque occupatum ostendemus, idem non modo partes omnes, quaecumque ad proprium legitimum Gymnasiarchae munus pertinent, ita cumulate explevit, ut difficile aestimatu esset, magis ne gravitatem viri, et in obeundo munere sedulitatem suspicerent cum praeceptores tum discipuli gymnasii, an humanitatem ejusdem et comitatem amoenitatemque, qua praecepta omnia atque monita condire solebat, mirarentur exoscularenturque; verum etiam, ut verbo dicam, ex trecentis plus minus discipulis, qui gymnasium nostrum frequentare consueverunt, nullus propemodum umquam fuit, quin, non dico, nominatim notus fuerit Gymnasiarchae Oberlino, sed quem non ille eundem, *quali ingenio*, quibus moribus non modo in schola, verum etiam domi esset, cognitum perspectumque haberet; quippe qui discipulorum omnium parentes, aut hos quorum tutelae orphani erant commissi, subinde domi inviseret, et de puerorum tam domestica quam publica institutione cum eis dissereret.

Jam vero, quasi cuncta ista cum publicorum munerum officia, tum privatorum studiorum labores non sufficerent explendo unius viri otio, ecce etiam alium *annuum* quemdam *laborem*, ex genere longe diverso, inde ab anno MDCCLXXX. ab eodem nostro Oberlino susceptum. Quo de genere

ipsum audiamus in eo Programmate, quod anno MDCCLXXXII. scriptum jam saepius commemoravimus, his verbis disserentem. *Quum et urbs patria, inquit, et Alsaciae provincia eo Fastorum politicorum genere carerent, quo aliae regiones et aliae regionum capita gaudent, procerum hortatu et auxiliis munitus faciem urbis ante hoc biennium, Provinciae hoc ipso anno, repraesentavi.* Prius illud *Fastorum* genus, tacito auctoris nomine, sic inscriptum prodierat, *Almanach de Strasbourg pour l'année 1780.* pariterque *pour l'année 1801. à Strasbourg chez Lorenz et Schouler.* Alterum genus titulum praeferebat hujusmodi: *Almanach d'Alsace pour l'année 1782.* et sic porro, ad annum usque 1789. Inde per biennium intermisso opere, prodit *Almanach du Département du Bas-Rhin pour l'année 1792.* in quo substitit Oberlini eo in genere labor. In posteriori isto genere, quod totam Alsatiam complectebatur, nomen *Oberlini* subscriptum est brevi ad lectorem adloquio. In hisce igitur libellis, praemissâ descriptione universae formae qua vel res civitatis Argentoratensis vel totius Alsaciae singularumque ejus partium administrabantur, factoque virorum recensu, quorum curae quaeque pars publicae rei, sive civilis, sive militaris, sive ecclesiasticae, sive literariae, erat commissa, de variis rebus disseritur Argentorati aut omnino in Alsatia memorabilibus, ad scientias aut artes,

aut ad omnimoda vitae humanae commoda spectantibus, notitiaeque multae non minus utiles, quam scitu jucundae, in publicum proferuntur: denique quolibet fere anno adjecta libello icon est, monumentum aliquod vel ex priscis Romanorum temporibus vel ex medio aevo illustrans, si quod tale vel in Argentorati finibus, vel in reliqua Alsatia, proximis annis esset repertum.

Accedimus ad illud temporum discrimen, quo, subitâ atque mirificâ in Francico imperio factâ conversione, primum civilium inter occupationum strepitus minus exaudiebantur Musarum voces, deinde vero partim militares inter motus, partim inter graviores etiam civiles turbas, prorsus ad silentium sunt redactae; donec desaeviante paulatim tempestate, compositis non nihil fluctibus, timidae quidem statim, sed emergere tamen et caput erigere coeperunt, tandem vero prorsus non modo pristinum in honorem, verum majorem etiam quandam in splendorem sunt restitutae. Primis igitur illis temporibus Oberlinus, qui suis studiis et Academiae scholasticaeque juventutis commodis unice intentus, numquam se civilibus negotiis immiscuerat, lubens domi se contenturus et literariis occupationibus, quemadmodum ante id tempus, totus vacaturus erat: sed quum cives omnes non modo invitati, verum etiam nominatim evocati admonitique fuis-

sent, ut publicos populi conventus frequentarent, quibus nominarentur viri administrandae publicae rei idonei; accidit ei, ut in primo statim conventu, qui in ea urbis regione, quam ille incolebat, agebatur, et in omnibus fere subsequentibus conventibus, consentientibus suffragiis praeses nominaretur. Cui nominationi quum se subducere non posset, primus hic ei gradus fuit ad varia civilium honorum onera, quae ab isto inde tempore fere continua, usque ad vitae finem, sustinuit. Nam et constanter in eorum numero fuit nominatus, quorum iudicio atque suffragiis legebantur partim principes universae reipublicae magistratus, partim provinciae Inferioris Rheni administratores; et ex quo tempore primum constitui coeperunt ii magistratus, quorum consilio et operâ partim res ad singulos districtus partim ad universam aliquam provinciam spectantes administrarentur, selectorum civium suffragiis primum in *Senatum Districtus Argentoratensis*, et biennio post in *Senatum universae provinciae Inferioris Rheni* cooptatus est. Quae ille munera ita gessit, ut, quum consentientibus collegis eas maxime (quoad fieri posset) administrationis partes sibi sumeret, quae hominem et multiplici doctrina eruditum, et facili luculentoque ingenio praeditum, et studioso labori adsuetum desiderabant, in toto eo genere praecipua Oberlini opera emeretur. Eorundem vero in munerum administratione quum eam

integritatem probitatemque et moderationem prae-
staret, quam in reliqua omni vita numquam non
demonstraverat; fieri non potuit, quin, quemadmo-
dum optimis quibusque civibus sua in rem publicam
merita egregie probavit, sic ambitiosorum, male-
volorum, violentorum hominum invidiam, calum-
nias, saevam denique persecutionem incurreret.

Itaque *illorum in numero civium Oberlinus*
fuit, *qui* sub exitum anni MDCCXCIII. *intempesta*
nocte ab eorum satellitibus qui tum in urbe nostra
dominabantur *subito correpti*, in curia civitatis per
reliquam noctem conclusi, primoque mane, nulla
re ad iter media hyeme instituendum comparata,
omnium rerum ad vitae commoditatem facientium
egeni, longe a suis familiis amicisque munitam
Metensium in urbem abducti sunt, *ibique in vin-*
cula conjecti, et de carcere in carcerem tracti,
haud secus habiti sunt atque homines gravissimo-
rum criminum convicti, et bonorum omnium odio
exsecrationique devoti. Quas indignitates ea con-
stantia eaque animi fortitudine tulisse Oberlinum
novimus, quae virum decebat et alioqui sapientem,
et nonnisi recte factorum sibi conscium. Tertium
demum post mensem indignissimis vinculis optimus
noster collega eâ conditione solutus est, ut urbis
Metarum muros pro carcere haberet. Atque ab illo
tempore captivitatis molestia, multos quidem adhuc
durans in menses, ita tamen lenita est, ut et in

aedibus hospitis qui eum receperat, (*Matthias* is fuit, medicam artem exercens, cujus nomen et humanitatis officia ab illo sibi praestita saepius grata mente praedicantem Oberlinum audivimus) studiis suis aliquatenus incumbere, et familiaritate cum honestissimis nonnullis et eruditis civibus Metensibus colenda, nec inutiliter, nec injucunde prorsus, nisi quod non cum suis domi unà esset, tempus transigere posset.

Exacto denique decimo mense, sub exitum anni **MDCCXCIV.** *patriae civitati suisque restitutus*, continuo ad studia olim amata et ad scholas studiosae juventuti aperiendas laetus et alacer rediit; exoptatâ civilium munerum vacatione per aliquot annorum spatium hactenus fruens, ut tamen (quemadmodum paullo ante significavimus) quoties populi conventus agerentur, fere constanter et praesidere coetui suae regionis cogeretur, et in selectorum civium numero, quorum suffragiis majores magistratus creabantur, nominaretur: donec sexto fere abhinc anno ab Augustissimo Imperatore, principe tunc Consule, *in Commune Civitatis consilium* nominatim est *cooptatus*; quo munere ad vitae usque exitum ita functus est, ut multis in rebus civitas nostra et prudentibus ejus consiliis et fideli opera usa sit. Per idem fere tempus etiam *Praeses Collegii Electoralis Argentoratensis* ab eodem primo Consule nominatus erat: quo nomine in eorum

numero fuit, qui ante hoc biennium Lutetiam Parisiorum sunt evocati, ut inaugurationi Augustissimi Principis testes interessent; quem quidem honorem Oberlinus, ingruente tum maxime hyeme, infirmitatis causa deprecari est coactus.

Praeter civiles quas dixi dignitates, ex quo post infelices turbas, quibus concussa Francia est, in honorem restituta sunt Musae, *literarii* etiam *honores et nova munera* non unius generis in optimum nostrum collegam collata sunt. Anno MDCCXCVI. quo per universam Franciam *Scholae centrales*, quae vocabantur, institui coeperunt, Oberlinus noster Administratorum Inferioris Rheni decreto in quinque *Juratorum* numero nominatus est, quorum judicio legerentur viri cathedris scholae centralis Argentoratensis admovendi. Paulo post, quum jam nominati essent singularum scientiarum in illo institutionis circulo comprehensarum professores, communi collegarum Juratorum consensu, suffragantibus provinciae Administratoribus, idem Oberlinus ordinandae regendaeque *Bibliothecae praefectus* est, quae ex plurimis librorum thesauris per totam Inferioris Rheni provinciam olim dispersis conflata, in unum nunc corpus digerenda erat, quo publicis civium omnium et sigillatim Scholae centralis usibus inserviret. Quo in obeundo munere, in immensa librorum mole nullo ordine coacervatorum, cum tot tantisque tamque multiplicibus erat difficultati-

bus colluctandum, ut, si fingendo optandus fuisset precibusque a Deo exposcendus vir, qui isti tam Herculeo quam Palamedeo par esset labori, fatendum sit omnibus, aptiorem habilioremque, quam qualis *Oberlinus* fuit, ne cogitando quidem fingi potuisse. Multorum annorum spatio constiterat tam ingeniosus doctusque quam pertinax labor: jamque exantlatus erat, et cognoverant omnes quantum esset quod Oberlini fidei, ingenio, industriaeque deberetur; quum, haud multo post, fere totus de novo labor fuit suscipiendus. Nam, succedente in locum scholae centralis Lyceo, quod hodie floret, quum subito ac derepente in alias aedes, easque necdum ad recipiendum novum hospitem ullo modo paratas, transferenda esset bibliotheca, caveri nullo prorsus pacto potuerat, quin multa atque adeo plurima rursus ita miscerentur, ut, quamvis immmani labore et incredibili industriâ ab eo tempore denuo adhibitâ, tamen illud non sit consecutus Oberlinus, ut perfectum videre opus ei contingeret.

Illustribus doctorum virorum *Societatibus*, quae pluribus in Europae partibus publica auctoritate institutae florent, jam olim *adscriptum Oberlinum* supra passim observavimus; quum libros ejus nonnullos commemoraremus, quorum in titulis ille cum alioqui consentaneum, tum honorificum sibi duxerat, illarum socium se publice profiteri. Nec vero

dubitamus esse etiam alias ejusdem generis Societa-
tes, quarum cum eodem initum consortium nostram
effugerit notitiam. Recentiori quidem memoria, ex
quo e Regiarum olim Academiarum cineribus ena-
tum est *Francicum Institutum Scientiarum et Ar-
tium*, quod *Imperiale* hodie audire gaudet, ab ipso
inde primordio in illius Instituti societatem coopta-
tus est. Quae in singulis Galliae civitatibus magno
numero hodie florent *Literarum et Artium Societa-
tes*, earum cum aliae multae, tum *Nanceiensis*,
ex inscripto sodalium suorum albo ejusdem nomine
decus quaesiere. Sed nulla est literatorum homi-
num consociatio, quae ex Oberlini consortio tan-
tum et decoris et fructus perceperit, quantum *So-
cietas Scientiarum et Artium* quae hac ipsa in *Argen-
toratensi civitate* suas habet sedes: quam ille Socie-
tatem et a primo ortu, cum consilio, tum operâ
suâ, multis modis adjuvit, et diu praeses et anti-
stes sua prudentia moderatus est; denique cujus
Commentarios, in publicam lucem propediem (ut
speramus) edendos, ornabunt multae *Commenta-
tiones*, dignae *Oberlini* nomine, quas ille in soda-
lium coetibus subinde praelectas dicaverat Societati.
Nos interim nonnullarum ex illis Commentationi-
bus titulos, ab erudito viro qui hodie Societati ab
Epistolis est nobiscum communicatos, infra ad-
scripsimus. *)

*) *Extrait des Régistres de la Société libre des Sciences et*

Inter haec Oberlinus, quemadmodum, ex quo Metensi captivitate erat liberatus, continuo ad scholas studiosae juventuti aperiendas redierat; sic constanter deinde, medios inter labores, quos vel Bibliothecarum cura, vel civilium munerum officia, vel ephoratus Gymnasii, vel aliae multiplices occupationes, et in his *commercium epistolicum* cum infinito doctorum virorum numero, ei injungebant,

Arts, de Strasbourg. Séance du 15 Pluviose, an IX. M. Oberlin lit un Mémoire contenant des Observations sur certaines Précautions à prendre dans le Renouvellement des anciennes Bibliothèques. *Séance du 1 Prairial IX.* Rapport sur le Polytypage de feu M. Hoffmann, et Observations sur cet objet, par M. Oberlin. *Séance du 15 Frimaire X.* M. Oberlin fait lecture d'un Mémoire sur les Monumens qui nous restent d'Attila, roi des Huns. *Séance du 1 Floréal X.* M. Oberlin donne lecture d'une Notice de la Description du Cabinet de Paul Braun, publiée par M. de Murr. *Séance du 6 Nivose XII.* M. Oberlin a lu une notice sur quelques Monumens récemment découverts en France. *Séance du 8 Prairial XII.* Mémoire sur les Monumens découverts à Neuwied. *Séance du 4 Thermidor XIII.* M. Oberlin fait lecture de la première partie d'un Mémoire sur les Poètes d'Alsace, contenant toute l'histoire de la Poésie dans cette contrée depuis le IXme siècle jusqu'au quinzième. *Séance du 2 Vendémiaire XIV.* Seconde partie du Mémoire précédent. *Séance du 6 Brumaire XIV.* Troisième partie du même Mémoire.

dubitamus esse etiam alias ejusdem generis Societa-
tes, quarum cum eodem initum consortium nostram
effugerit notitiam. Recentiori quidem memoria, ex
quo e Regiarum olim Academiarum cineribus ena-
tum est *Francicum Institutum Scientiarum et Ar-
tium*, quod *Imperiale* hodie audire gaudet, ab ipso
inde primordio in illius Instituti societatem coopta-
tus est. Quae in singulis Galliae civitatibus magno
numero hodie florent *Literarum et Artium Societa-
tes*, earum cum aliae multae, tum *Nanceiensis*,
ex inscripto sodalium suorum albo ejusdem nomine
decus quaesiere. Sed nulla est literatorum homi-
num consociatio, quae ex Oberlini consortio tan-
tum et decoris et fructus perceperit, quantum *So-
cietas Scientiarum et Artium* quae hac ipsa in *Argen-
toratensi civitate* suas habet sedes: *quam* ille Socie-
tatem et a primo ortu, cum consilio, tum operâ
suâ, multis modis adjuvit, et diu praeses et anti-
stes sua prudentia moderatus est; denique cujus
Commentarios, in publicam lucem propediem (ut
speramus) edendos, ornabunt multae *Commenta-
tiones*, dignae *Oberlini* nomine, quas ille in soda-
lium coetibus subinde praelectas dicaverat Societati.
Nos interim nonnullarum ex illis Commentationi-
bus titulos, ab erudito viro qui hodie Societati ab
Epistolis est nobiscum communicatos, infra ad-
scripsimus. *)

*) *Extrait des Régistres de la Société libre des Sciences et*

Inter haec Oberlinus, quemadmodum, ex quo Metensi captivitate erat liberatus, continuo ad scholas studiosae juventuti aperiendas redierat; sic constanter deinde, medios inter labores, quos vel Bibliothecarum cura, vel civilium munerum officia, vel ephoratus Gymnasii, vel aliae multiplices occupationes, et in his *commercium epistolicum* cum infinito doctorum virorum numero, ei injungebant,

Arts, de Strasbourg. Séance du 15 Pluviose, an IX.

M. Oberlin lit un Mémoire contenant des Observations sur certaines Précautions à prendre dans le Renouvellement des anciennes Bibliothèques. *Séance du*

1 Prairial IX. Rapport sur le Polytypage de feu

M. Hoffmann, et Observations sur cet objet, par

M. Oberlin. *Séance du 15 Frimaire X.* M. Oberlin

fait lecture d'un Mémoire sur les Monumens qui

nous restent d'Attila, roi des Huns. *Séance du*

1 Floréal X. M. Oberlin donne lecture d'une Notice

de la Description du Cabinet de Paul Braun, publiée

par M. de Murr. *Séance du 6 Nivose XII.* M. Oberlin

a lu une notice sur quelques Monumens récemmens

decouverts en France. *Séance du 8 Prairial XII.*

Mémoire sur les Monumens découverts à Neuwied.

Séance du 4 Thermidor XIII. M. Oberlin fait lecture

de la première partie d'un Mémoire sur les Poètes

d'Alsace, contenant toute l'histoire de la Poésie dans

cette contrée depuis le IXme siècle jusqu'au quin-

zième. *Séance du 2 Vendémiaire XIV.* Seconde partie

du Mémoire précédent. *Séance du 6 Brumaire XIV.*

Troisième partie du même Mémoire.

nullo tempore intermisit, quo vel prisca studiorum Universitas stetit, vel ex quo illi Academia Protestantium Augustanae confessionis successit, quin partim in philosophicis scientiis, partim in aliis omnibus, quae vel ad literariam historiam, vel ad notitiam antiquitatis, vel ad humaniores quasque elegantioresque literas spectant, cum *publicas scholas* tum *privatas* haberet. Nec vero exorsae olim telae, susceptique *Alsatae Literatae scriptis illustrandae* pensi, cogitationem interim abjecit. Sed quoniam justi alicujus operis hoc in genere edendi jam pridem spes eum destituerat, aliae fuerunt rationes circumspiciendae: neque illae defuerunt impigerrimi viri industriae. Nam, ut taceam praelectas in Societate Scientiarum Artiumque Argentoratensi commentationes *de Alsatae Poëtis*: *) *quum* moris esset, ut gymnasii patrii Gymnasiarcha sub finem cujusque semestris fautores gymnasii atque amicos Programmata quodam, publica impensa impresso, ad scholasticum festum invitaret, quo praemia diligentiae discipulis distribuuntur; ea occasione capta Oberlinus, subinde quidem aliud quoddam utile seligebat argumentum, ut vel de universa puerorum institutione, vel de singulis ejus partibus cum alioqui recte dirigendis, tum temporum rationi prudenter adcommo- dandis dissereret, et quae sunt ejusdem generis alia;

*) Vide adnotationem proxime praecedentem.

sed maxime materiam quamdam ad literariam patriae civitatis historiam spectantem tractare amabat. Itaque in pluribus ex his, quas diximus, scriptionibus *de Argentoratensis praesertim Scholae ortu et progressu* disseruit, et vitam reliquaque merita illorum virorum, quorum cura et industria bonae literae apud nos florere olim coeperant, in his *Jacobi Sturmi, Johannis Sturmi, Jacobi Wimphelingii*, exposuit; de eorumque scriptis, minus quidem hodie cognitis, nec vero oblivioni tradendis, enucleate disputavit.

Ad *literariam patriae historiam* spectat etiam commentatio, primum quidem exercitii scholastici causâ conscripta, quum juvenes nonnulli, qui in Schola centrali Oberlino duce Bibliographiae studio operam dederant, publicum profectuum suorum specimen essent edituri; sed eadem, tamquam justus etiam per se libellus, hoc titulo edita: *Essai d'Annales de la vie de Jean Guttenberg, inventeur de la Typographie, par Jer. Jaques Oberlin, de l'Institut National de France, Bibliothécaire de l'Ecole centrale du Bas-Rhin. Strasbourg, chez Levrault Imprimeur-libraire, an IX. de la Répub. (1801.)* Praefixa libello icon *Guttenbergii*, aeri eleganter incisa ad exemplum imaginis ad vivum pictae, quae in Schoepfliniana servatur bibliotheca. Hic ille vir est, de humani generis cultura, si quis alius, immortaliter meritus; genere quidem et civi-

tate Moguntinus, sed ab anno seculi XVti trigesimo tertio vel quarto, usque ad quadragesimum quintum, in hac Argentoratensi civitate inquilinus; ubi sub annum MCDXXXIX, societate cum civibus nonnullis Argentoratensibus contracta, artem typographicam, suo ingenio inventam, excolere et constructo in eum finem prelo typographico exercere coeperat. De cujus viri meritis quum multae a multis doctis viris dubitationes fuerint objectae, quaecumque de ejus vita et rebus gestis ad hunc diem comperta sunt momenta, ea in praedicto libello ita collegit Oberlinus, et per singulorum annorum seriem digesta exposuit, ut praecipuas quasque difficultates expediverit discussissetque.

Haud multo post, alia eidem oblata est opportunitas, quaecumque omnino ad *historiam* ortus atque progressus Scholae et Academiae Argentoratensis, eorumque virorum qui illam illustrarunt, pertinere maxime videbantur, ea simul omnia unum sub adspectum adducendi: quod argumentum fuit *Orationis*, quam in solenni inauguratione Academiae Protestantium Augustanae confessionis, Principis decreto anno MDCCCIII. Argentorati institutae, Gallico sermone dixit Oberlinus, orator tunc a collegis nominatus. Quae oratio deinde typis expressa prodiit, adjectis Dilucidationibus, quibus praecipua quaeque eorum momentorum, quae in oratione ipsa breviter perstricta sunt, enucleatius

exponuntur, et idoneorum auctorum testimoniis firman-³tur. *)

Per eadem tempora, quae proxime percucurri-
mus, *Millino* etiam, viro clarissimo, *Horrei En-*
cyclopaedici editori, non studiorum modo similitu-

*) *Discours prononcé à l'ouverture de l'Académie des Pro-*
testans de la confession d'Augsbourg, le 15 Brum. XII.
par Jérémie Jaques Oberlin, Correspondant de l'Institut
National et Professeur de l'Académie. A Strasbourg,
imprimé et se trouve chez J. H. Heitz, Imprimeur de
l'Académie. 1804. in 8vo. pagg. 27. Dilucidationes,
quas adjectas diximus, (Eclaircissemens ultérieurs,)
a pag. 28. ad p. 48. excurrunt. — Atque haec sunt
fere, quae ab Oberlino ad Literatam Alsatiâ specian-
tia edita exstant. Caeterum, quem supra laudavimus
doctissimum virum Johannem Frantziûm, qui
primus sub Oberlini auspiciis de Alsatiâ Literatâ aca-
demicam commentationem scripsit; eundem novi-
mus ab illo inde tempore studium Alsaticae historiae
literariae (qua item artium et artificum notabiliorum
historiam contineri intelligimus) non modo numquam
deposuisse, verum etiam sociatâ cum Oberlino operâ
Schoepflinianum illum, quem olim commemoravi-
mus, Adparatum suis pariter observatis plurimum
auxisse. Quare speramus fore, ut hujus viri indu-
striae debeat tandem Alsatiâ nimis diu desideratum
opus, quod, a Schoepflino inchoatum, multis quidem
modis ab Oberlino promotum est, atque etiam per
singulas partes quasdam elaboratum, sed quod quin
ab eodem optimo viro absolveretur obstiterat tempo-
rum ratio.

dine, sed et alioquin summa amicitia sibi conjunctissimo, commentationes subinde quasdam, ad literarum artiumque historiam et ad Antiquitatis praesertim cognitionem spectantes, Parisios miserat Oberlinus, docto illi quod diximus horreo inserendas. Quas quidem quum cunctas hoc loco longum foret recensere, titulos saltem nonnullarum, quarum nunc maxime in promptu nobis notitia est, infra adposuimus. *) Est item ante oculos nostros ex genere Antiquario commentariolus Oberlini, primum quidem eidem *Milliniano Horreo* insertus, sed recognitus deinde, et separatim Argentorati recusus, hoc titulo: *Exposé d'une Découverte de M. le Chevalier de Fredenheim, Surintendant des Batimens et du Musée de Stockholm, faite au Forum Romanum en Janvier MDCCCLXXXIX. Par J. J. Oberlin, de l'Institut. Nat. de France. A*

*) Introduction à la connoissance de l'Antiquité, par J. J. Oberlin, in *Magasin Encyclopédique, ou Journal des Sciences, des Lettres et des Arts*, année I. T. I. p. 382. Lettre de J. J. Oberlin au cit. Millin, sur quelques Graveurs anciens. *Ibid.* Année II. T. III. p. 365. Notice d'une Gravure de 1467. trouvée à la bibliothèque publique de Strasbourg. *Mag. Encycl.* Année I. T. II. pag. 65. Notice sur la Vie et les Ecrits de feu J. M. Lorentz, Professeur d'Histoire à l'Université de Strasbourg. *Ibid.* Année VII. Tom. VI. p. 220. Notice sur la Dactyliotheque de Lippert. *Ibid.* Année II. T. IV. p. 62.

Strasbourg chez F. G. Levrault. An V. de la Rep. (1796.) Adjecta est tabula aeri incisa, qua urbis Romae regio ea descripta est, in qua Forum fuerat Romanum; cujus pavimentum, ad incredibilem profunditatem hodie sub terra latens, simul cum pluribus memorabilibus monumentis per ejusdem viri curam repertum est, cujus rogatu expositionem istam Oberlinus conscripsit.

Sed ab hoc genere breviuscularum commentationum haud multo post, simul atque commoda oblata occasio est, ad longius opus graviusque suscipiendum sese convertit indefessa viri industria. Quo quidem de opere priusquam loquamur, commemoranda est felicitas, quae sub idem tempus praeter spem et opinionem contigit Nostro; ut, quae adhuc nonnisi ex iconibus descriptionibusque doctorum virorum cognita habuerat, et unius phantasiae ope in animo suo depicta circumtuleral, priscae artis monumenta, quae partim e Graecia translata, partim a Graecis artificibus confecta, Romam olim reliquamque Italiam ornaverant, eorum ipsorum magnam eamque praecipuam quamdam partem suis oculis coram spectare contemplarique ei liceret. Annus agebatur millesimus octingentesimus, quum per ferias autumnales, excursionem in urbem Metensem facta, illos invisurus homines erat, quorum benevolentia et officiis sexto ante anno, quum captivus Metis esset, fuerat recreatus. Quo quum venisset,

meminissetque Italicas manubias proximis annis in Galliam transvectas, subito animum corripuit cogitatio, nihil magnopere obstare, quo minus, parte itineris jam confecta, ulterius pergeret, et Italiam in Franciae medietullo, Romam Parisiis spectatum contenderet. Nec mora: volat Oberlinus in filii, qui tunc Parisiis ab aliquot inde annis versabatur, volat in amicorum conjunctissimorum amplexus. Quid multa? Parisiis adest; et, qui olim, ante primum in eandem urbem adventum, Villoisono his verbis scripserat: *) *Utinam tandem mihi contingat esse tam beato, ut in tuos tuique similium amplexus ruere, ut ex uberrimis eruditionis omnigenae fontibus Parisinis sitim, quae dudum fauces exasperavit, restinguere, ut denique antiquarias gazas lustrare et tot veterum et recentiorum artificum miracula coram conspici, lustrare, stupere liceat!* hunc qua tandem voluptate perfusum, quo laeto stupore paene attonitum nunc fuisse putamus, quum ei, ex improvviso, et carissimos amicos, quorum quisque ex quo se mutuo non conspexerant in summo vitae discrimine erat versatus, velut ab orco reduces sartos tectos resalutare, et immensos illos et incredibiles, quibus hodie Lutetia superbit, Antiquitatis thesauros coram intueri contingeret.

*) In *Epistola* dedicatoria, quae commentationi de *Jungendorum Fluminum et Marium* omnis aevi moliminibus praemissa est.

Domum reversus, absolvit opus ante inchoatum, novam *Taciti editionem*; de qua curanda ab eis erat compellatus, qui Lipsiensi librariae Weidmanniae praesunt. Ea editio, duobus spissis voluminibus in forma octava majore, hoc titulo prodiit: *C. Cornelii Taciti Opera, ex recensione Joh. Augusti Ernesti, denuo curavit Jer. Jac. Oberlinus, Argentoratensis, Institut. Litterar. Francici socius. Lipsiae ex Libraria Weidmannia, MDCCCI.* Qua in editione nobilissimi Scriptoris, eorum judicio qui hoc genus operae recte aestimare norunt, cumulate omnia praestita sunt, *) quaecumque post Er-

*) Nam, quod a docto quodam viro, qui tum maxime in eo erat ut Romanorum scriptorum novam editionem ipse curaret, observatum meminimus, in loco aliquo Taciti corruptissimo recte quidem judicasse Oberlinum, vana esse omnia quae ibi vel libri offerunt vel viri docti tentarunt, at ipsum tamen more suo meliora non dedisse: id quidem, verum si quaeris, non alio valet, nisi ut intelligas, in locis desperatis, quae nonnisi violentis medicaminibus curanda ait idem ipse vir doctus, Oberlinum violenta improbare solitum esse medicamina, neque operae pretium se facturum duxisse, si vanas aliorum conjecturas novâ quadam suâ hariolatione augeret. Quod nos quidem ad laudem magis, quam ad vituperium editoris, pertinere existimamus. Vide Ge. Alex. Ruperti *Animadversiones in obscuriora Annalium Taciti loca*, in Aug. Matthiae *Miscellan. Philolog.* Vol. I. Part. III. p. 344.

nestum, et viros doctos qui eum praecesserant, sive ad instaurandam firmandamque veram auctoris scripturam, sive ad sententiam difficiliorum quorumque locorum illustrandam, a novi editoris vel ingenio vel eruditione vel industria expectari potuerant. Sed et fortuna, ut fieri amat, adjuvit fortem. Nam vix adgressus illud opus Oberlinus erat, quum praeter spem opinionemque in manus ejus incidit codex manuscriptus ille Budensis, qui, ex quo olim plurimum praesidii praestiterat *Beato Rheno* ad corrigendos vulgatos Taciti libros, quorsum evasisset, aut ubi gentium lateret, nemini interim cognitum erat. Atqui tanto magis operae pretium est, eosdem ipsos codices, quibus olim in edendis priscorum auctorum scriptis usi erant docti viri, denuo non modo inspicere, verum etiam summâ curâ atque diligentîâ excutere ac verbo tenus recognoscere, quo planius hodie compertum habemus, optimas saepenumero lectiones codicum, easque vel unice veras vel verae proximas, a superioribus editoribus neglectas fuisse, quod eas vel vitiosas judicassent, vel quod earum observatio diligentiam illorum praeteriisset; tum vero etiam multa ab eisdem editoribus in vetere lectione ex ingenio et conjecturâ fuisse mutata, atque ita mutata, ut, quid conjecturae debeatur, quid ex vetere codice ductum sit, plerumque non dignati sint editores docere lectorem. Qua ex re in omnibus fere vete-

rum auctorum scriptis, quae hodie tractamus, dici vix potest, quanta orta sit confusio et incertitudo: quibus ex tenebris non aliter emergere datur, nisi denuo excussis eisdem codicibus, quibus usi erant superiores editores, et hi praesertim, quorum ex editionibus derivata est lectio vulgo recepta. Ea igitur opportunitate in recognoscendis Taciti scriptis usus Oberlinus, plurimas virorum doctorum super multis scriptoris hujus locis dubitationes feliciter sustulit, multasque difficultates planissime enodavit. *)

Vix in lucem emissus erat Tacitus, quum adeo praeclare ab Oberlino administratam provinciam sibi gratulati Weidmanniae librariae praefecti, eundem rursus compellarunt, ut similem operam illustrandis *J. Caesaris Commentariis* tribuere vellet. Quorum ille adnuens precibus eam curavit editionem, consentientibus eruditorum judiciis comprobata, quae superiore anno ad hunc modum inscripta prodiit: *C. Julii Caesaris Commentarii de Bello Gallico et Civili. Accedunt libri de Bello Alexandrino, Africano et Hispaniensi. E recensione Franc. Oudendorpii. Post Cellarium et Morum denuo curavit Jer. Jac. Oberlinus, Argentoratensis, In-*

*) De illo codice, qui, quod Corvini regis Hungariae bibliothecam Budensem olim ornaverant, *Budensis* a viris doctis passim nominatus est, copiose et adcurate disputavit Oberlinus, in *Praefatione* Tacito suo praemissa, p. XIII - XX. rursusque ibidem p. LXXVI.

stituto Litter. Francico adscriptus. Lipsiae 1805. in libraria Weidmannia. Londini, apud J. Payne, et Mackinlay et W. H. Lunn.

Post Caesarem ad *Justini Historias* pari modo illustrandas diligentiam suam vir impigerrimus contulerat: simulque *Rituum Romanorum tertiam editionem* proxima aestate coeperat parare. Quibus occupationibus, juxta cum aliis multis, quas vel Academica vel civilia munera imponebant, implicitus intentusque septuagenarius senex, satis etiam nunc firma laetaque frui videbatur valetudine. Die VIII. Octobris, peractis mane aliis laboribus, post meridiem viderat scholastica juvenus gymnasiarcham suum Oberlinum omnes Gymnasii classes perlustrantem, amaveratque consueta comitate amoenitateque discipulos compellantem: sub vesperam, amicorum officiis vacaverat vir optimus: post ad consueta redierat studia: denique, levi pro more coenâ blandos inter sermones cum suis captâ, optime valens cubitum iverat. At, ecce, postridie mane idem in cubiculo humi porrectus, mentis parum compos, elinguis, altero latere apoplexi correptus deprehenditur. In lectum composito administrantur omnia, quaecumque vel a medica arte vel a suorum diligentissima cura desiderari possent: incassum. Supremus rerum omnium hominumque Arbiter ita decrevisse videtur, ut vir occupatissimus impigerrimusque, qui nulli umquam homini molestiae, plu-

rimis usui fuerat , nullo labore , nullâ admodum molestiâ , placide ex hac vita deberet discedere. Vixit adhuc unum diem cum dimidio , ita quidem ut nec sermonis usum reciperet , neque ex animi deliquio ad se prorsus rediisse videretur , nec vero ullam aut doloris aut anxietatis proderet significationem.

Decimo Octobris , hujus anni MDCCCVI. post meridiem leniter obdormiens , vitae laboribus officiisque cumulate defunctus , mortale hoc aevum cum sempiterno illo commutavit , quo boni viri coelitem in coetu , altiora inter studia , fruuntur.

Fuisse Oberlinum bonum virum , atque etiam optimum , et divinis humanisque virtutibus haud mediocriter insignem , verissime praedicare posse nobis videmur. Religiosus sane fuit , atque etiam religiosissimus ; si ea quidem vere nominata religio est , primum , sincera animi pietate Deum venerari , illamque pietatem citra ostentationem ita prae se ferre , ut non pro tempore dissimulemus , sed ut quolibet in tempore exemplo possit esse aliis ; deinde , omnia vitae officia sanctissime colere , non privatae utilitatis subducta ratione , nec vero ita ut eam solam sequamur rationem , quod sic noster ferat animus , quod nos nostro iudicio id rectum putemus , sed quod intellexerimus firmiterque persuasum habea-

mus, ipsum hunc intimum animi sensum, qui recti honestique judex pectoribus hominum infixus sedet, eam vim habere, ut hac viâ Supremus rerum omnium Arbiter, humani generis parens atque Dominus, suam voluntatem legemque, cujus ad praescriptum vitae actio hominum dirigi debeat, declaratam voluerit. Hanc igitur fuisse in Oberlino nostro religiosam pietatem cognovimus, ut ad Divini Numinis voluntatem, quae sive per internum illum recti et officii sensum, sive per legatorum divinitus missorum voces, sacris scripturis consignatas, hominibus declarata esset, omnia vitae consilia totumque vivendi cursum constanter solitus sit referre. Hoc illum animi proposito, hoc studio incensum, vidimus ab ineunte adolescentia ad extremum vitae finem totis viribus eo connitentem, ut quidquid vel ingenio vel scientia vel quacumque alia re valeret, id, posthabitâ priorum commodorum ratione, ad communem aliorum utilitatem referret. Hoc illum animo vidimus publicae utilitatis caussâ, aut quo prodesset quam plurimis, quamque maxime posset, nulli umquam labori parcentem, nullam molestiam refugientem. Eodem id ipsum spectabat, quod in studiosorum adolescentium institutione, juxta alia scientiarum genera usibus illorum inservientia, eas potissimum partes docendas sibi sumere sit solitus, quas ab aliis desertas vidisset; quo his in partibus ipse prodesset, in quibus aliorum opera destitueret

studiosos. Denique in quolibet munerum aut honorum genere, quos ille gessit, si quod incidisset negotium molestius aut laboriosius, quod a se declinarent hi ad quos illud proprie pertinere videbatur, quoties vidimus Oberlinum non obtrudi sibi illud patientem, sed ad suscipiendum ultro etiam humeros offerentem! Et honores quidem, ut nullos umquam ambiverat, sic ultro oblatos non invitus accepit, hoc ipso consilio, quo vel gratiam vel auctoritatem, quae cum honoribus solent esse conjunctae, cum ad publicam utilitatem, tum ad privatorum hominum bene merentium promovenda commoda conferret. Eodem consilio procures et magnates sedulo vidimus colentem, non quod sibi potentium ex virorum favore commoda quaereret; sed quo, benevolentiae illorum conciliatus, benignam praebituros aurem haberet, sicubi vel publici cujusdam commodi caussâ, vel in privatorum civium rebus, qui ad ipsius patrocinium sese adplicuissent, praesidium eorumdem esset invocandum.

In omni vitae cultu nihil Oberlino fuit simplicius; hactenus utique, ut a sordida tenuitate tantumdem, quantum a luxuriosa magnificentia, abesset. Ita, in re familiari non nimis lautâ, sapiens effecerat frugalitas, ut abunde semper suppeteret, quo non solum familiam honeste liberaliterque aleret, et in filiorum praesertim institutionem largiores quoque impenderet sumtus, verum etiam egentium

multorum hominum inopiam insignibus beneficiis sustentaret, denique aliis multis modis, sicubi res et tempus desiderare videretur, generosi animi mirificam liberalitatem declararet.

Cibi potusque, cum domi, tum in divitum epulis, quibus frequentius quam voluerat adhibebatur, ita fuit constanter totâ vitâ temperans, ut difficile fuerit hominem nominare, qui Oberlino hoc in genere sit anteponendus. Domi modicum et breve prandium; tale tamen ut frequenter hospiti esset locus, sive peregre praesertim advenienti, sive studioso indigenae, cui res angustior domi: levissima coena: haec quotidiana constansque Oberlini diaeta.

Temporis quam fuerit parcus, nil adtinet commemorare; continui totâ vitâ cumulatique labores, nec ullo tempore intermissi, satis superque declarant. Somni justo etiam videtur fuisse parcior. Ab ineunte adolescentia, ad multam usque virilem aetatem, constanter ultra mediam noctem assidua literarum studia producere adsuetus; aetate provectior, haud multo quidem post coenam quietem capere, sed mane quartâ a media nocte horâ, sive hyems esset, sive mitior tempestas, de cubili surgere, ipseque sibi famulans, lumen parare, ignem accendere, mox ad opus properare consueverat. Hoc tenore ad extremum usque tempus vitam egit Oberlinus; saepe ut mirum nobis videretur, tantae tamque

assiduae contentioni tenue corpusculum quo pacto tamdiu posset resistere.

Bis matrimonio fuerat junctus, utriusque uxoris funus prosecutus; prioris, *Witteri* filiae, olim apud nos Philosophiae professoris, quarto connubii anno; posterioris, *Froelichiae*, anno sexto. Ex priori matrimonio optimae spei juvenis, medicae artis cultor, praematura morte grave patri vulnus olim adtulerat. Ex altero item matrimonio prognatum egregium juvenem, Philosophiae studiosum, moestus parens extulit. Unus superest, natus maximus, *Georgius Jeremias Oberlin*, vir physicis et mathematicis scientiis eruditissimus, Scholae Pharmaceuticae Argentoratensis Professor extraordinarius, idemque Recognoscendae dimensionis agri Inferioris Rheni praefectus *) cuius filii contubernium solitudinem optimi patris his proximis annis solabatur. Duae item filiae supersunt: altera *Schwingia* vidua, multis abhinc annis in aedibus paternis rem domesticam curans; ex qua procreatam neptem in deliciis fuisse indulgentissimo avo saepe observavimus. Ex altera filia, quae *Verillono*, viro docto, matrimonio juncta est, medicam artem in oppido *Montaigu* prope Claromontium exercenti, nepotem laetus vidit avus, *Jeremiam Jacobum Verillon*, bonae spei puerum, Lycaeii Argentoratensis alumnum.

*) *Verificateur de l'Arpentage du Département du Bas-Rhin.*

Obiit vir optimus, annos natus unum et septuaginta cum duobus mensibus. Elatum est funus tanta hominum cujusque conditionis frequentia, communem luctum participantium, quantam ante Oberlinum paucis ex primariis civitatis viris contingere meminimus: certatimque cives Argentoratenses, quanti eum fecerint, haud ambiguis testimoniis declararunt. Nec vero dubitamus, in exteris etiam regionibus, atque adeo in longinquis, fore multos, qui vel disciplinâ Oberlini instituti, vel aliis meritis officiosissimi viri, qualia multa in multos insignia exstitisse novimus, devincti, et obitum illius deplorent, et libenter nobiscum recolant ejusdem virtutes. Nobis quidem, quibus contigit e proximo eum cognoscere, constantique ejusdem consuetudine frui, semper carum sanctumque ~~erat desideratissimi collegae nomen~~ confidimusque, non modo in discipulorum, verum etiam in civium omnium animis, quotquot eum cognoverant, numquam intermorituram *Oberlini* memoriam.

87 K 10

M. J. Outh. 18 M. 2 plates

Schweighäuser, Johann,

Memoria Jer. Jac. Oberlini

Argentoratum 1806

Biogr. 850

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10065488-9